

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A TSHEBETSO YA TSHUPATLOTLO E

ANANETSWENG KA KAKARETSO

TLALEHO YA DIPEHELO TSA TJHELETE

(GRAP 1)

GRAP 1

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete (Cash Flow Statements) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board) a Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (*Presentation of Financial Statements*) di hlahisitswe botjha Maamong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ke tsa Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetwa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitsa ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo. Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

GRAP 1

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete

Ditemana

Selelekela	
Sepheo	.01
Boholo bo Akaretsang	.02 - .04
Ditlhaloso	.05 - .07
Bohlokwa	.06
Maemo a GRAP	.07
Morero wa dipehelo tsa tjhelete	.08 - .10
Dikarolo tsa dipehelo tsa tjhelete	.11 - .16
Mehopolo e akaretsang	.17 - .49
Tlaleho e kgotsofatsang le boikobelo ba Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso	.17 - .26
Setheo se seng kotsing	.27 - .30
Mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo	.31 - .32
Tlaleho e sa fetoheng	.33 - .35
Bohlokwa le kopanyo	.36 - .38
Ho hlakola	.39 - .43
Lesedi la papiso	.44 - .52
Lesedi la bonyane la papiso	.44 - .46
Lesedi le eketsehileng la papiso	.47 - .52
Moralo le dikahare	.53 - .61
Selelekela	.53 - .54
Matshwao a dipehelo tsa tjhelete	.55 - .59
Nako ya tlaleho	.60 - .61
Pehelo ya boemo ba tjhelete	.62 - .90
Phapang ya jwale/eo e seng ya jwale	.62 - .67
Matloto a jwale	.68 - .70
Mekitlane ya jwale	.71 - .78
Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pehelo ya boemo ba tjhelete	.79 - .84

	GRAP 1
Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pehelo ya boemo ba tjhelete kapa ditlhalosong	.85 - .90
Pehelo ya tshebediso ya tjhelete	.91 - .112
Masalla kapa kgaello nakong e tlalehwang	.91 - .95
Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete	.96 - .100
Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete kapa ditlhalosong	.101 - .112
Pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete	.113 - .120
Pehelo ya phallo ya tjhelete	.121
Ditlhaloso	.122 - .144
Moralo	.122 - .126
Tsebahatso ya dipholisi tsa tshupatlotlo	.127 - .134
Mehlodi ya sehlooho ya tekanyo ya pelaelo	.135 - .142
Ditsebahatso tse ding	.143 - .144
Diphumantsho tsa nakwana	.145 - .148
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.145
Ditokiso ho Maemo a GRAP	.146 - .148
Letsatsi le qalang	.149 - .150
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.149
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.150
Kgulo ya Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (2004)	.151
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Tshitwe 2006)	

GRAP 1

TLALEHO YA DIPEHELO TSA TJHELETE

Maemo ana a phatlaladitswe la mantlha ke Lekgotla la Maemo a Tshupatloto (Lekgotla) ka Mmesa 2004. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Dintlafatso (Improvements) tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakola 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 23 Lekenno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Lekgetho le Diphetiso) (Revenue from Non-exchange Transactions (Taxes and Transfers))
 - GRAP 24 Tlaleho ya Lesedi la Dibajete Dipehelong tsa Tjhelete (Presentation of Budget Information in Financial Statements)
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakubele 2012.
- Ditokiso tse latetseng kamora dintlafatso tsa GRAP 100 Dikgwebo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pungwana 2013.
- Ka ditokiso tse latetseng ha Maemo ana a GRAP a latetseng a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)
- Ditokiso tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete (Investment Property)* le *Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment)* (2014) a phatlaladitsweng ka la 26 Motsheanong 2015.

Kopi e tshwauweng ya ditokiso tse entsweng ho GRAP 1 e le karolo ya ditokiso tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete* le *Thepa, Polante le Sesebediswa* (2014) e a fumanaha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatloto (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatloto e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:+

- mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- ditheo tsa setjhaba;

GRAP 1

- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Amohetsweng ka Kakaretso, GAAP (Standards of Generally Accepted Accounting Practice, GAAP), jwalo ka ha a hlophisitswe ke Lekgotla la Ditshebetso tsa Tshupatlotlo (Accounting Practices Board) mme a phatlalatswa ke Institjute ya Aforikaborwa ya Baakhaontente ba Ngodisitsweng (South African Institute of Chartered Accountants) ho tloha ka la 1 Mmesa 2012, hore e be GRAP bakeng sa:

- (a) dikgwebo tsa mmuso (jwalo ka ha di hlaloswa ho PFMA);
- (b) setheo le ha e ka ba sefe se seng, seo e seng masepala, seo diahlolo tsa sona tse tlwaelehleng, diahlolo tse ka bang teng tse tlwaelehleng kapa mokitlane di ka rekisetswang bohle dimarakeng tsa thuso ya motheo; le
- (c) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete, di-IFRS (International Financial Reporting Standards, IFRSs) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) ho ba GRAP bakeng sa ditheo tsena moo di sebedisang di-IFRS.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaello tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tse tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a bontshitswe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .150. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selelekeleng sa sehlophiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selelekela sa Maemo a GRAP, Selelekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le tsona di lokela ho balwa mmoho le ditaello le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Tshupo e ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies,

GRAP 1

Changes in Accounting Estimates and Errors) a nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Sepheo sa Maemo ana ke ho laela motheo wa tlaleho ya dipehelo tsa tjehele tsa merero e akaretsang, ho tiisa papiso le dipehelo tsa tjehele tsa setheo tsa dinako tse fetileng le papiso le dipehelo tsa tjehele tsa ditheo tse ding. Ho fihlella sepheo sena, Maemo ana a bontsha dikakanyo tse akaretsang bakeng sa tlaleho ya dipehelo tsa tjehele, ditataiso tsa moralo wa tsona le ditlhoko tsa bonyane tsa dikateng tsa tsona. Kananelo, tekanyo le tsebahatso ya diphapanyetsano tse itseng, diketsahalo tse ding le maemo a mang ho qoqwa ka tsona Maamong a mang a GRAP.

Boholo bo Akaretswang

- .02 ***Maemo ana a tla sebediswa ho dipehelo tsohle tsa tjehele tsa merero e akaretsang le ho tlalehwa tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo ho latela Maemo a GRAP.***
- .03 Dipehelo tsa tjehele tsa merero e akaretsang ke tse reretsweng ho fihlella ditlhoko tsa basebedisi ba seng boemong ba ho tseka ditlaleho tse hlophiseditsweng ho kgotsofatsa ditlhoko tsa bona tse ikgethang tsa lesedi. Basebedisi ba dipehelo tsa tjehele tsa merero e akaretsang ba kenyelletsa balefi ba lekgetho le balefi ba makgetho a masepala, ditho tsa diketsamelao, balefuwang, bafepedi, diphatlatso tsa ditaba, le basebeleksi. Dipehelo tsa tjehele tsa merero e akaretsang di kenyelletsa tse tlalehelwang ka thoko kapa kahara tokomane e nngwe ya bohle e kang tlaleho ya selemo. Maemo ana ha a sebetso bakeng sa moralo le dikahare tsa lesedi la tjehele la nakwana le kgutsufaditsweng.
- .04 Maemo ana a sebetsa ka ho lekana le ho ditheo tsohle le hore na di lokela ho hlophisa dipehelo tsa tjehele tse kopaneng kapa dipehelo tsa tjehele tse arohaneng, jwalo ka ha ho hlaloswa Maamong a GRAP a Dipehelo tsa Tjehele tse Kopaneng le tse Arohaneng (Consolidated and Separate Financial Statements).

Ditlhaloso

- .05 ***Mareo a latelang a sebediswa Maamong ana a GRAP ka meelelo e boletsweng:***

Leano la tshupatlotlo ke dintlhatheo tse tobileng, metheo, meetlo, melawana le ditshebetso tse sebediswang ke setheo ha se hlophisa le ho tlaleha dipehelo tsa tjehele.

Mokgwa wa pokello ke motheo wa tshupatlotlo oo tlasa ona diphapanyetsano, diketsahalo le maemo a mang a ananelwang ha a ba teng (e seng feela ha kheshe kapa sekakheshe se amohelwa kapa se lefuwa). Kahoo, diphapanyetano, diketsahalo tse ding kapa maemo a mang a rekotwa direkotong tsa tshupatlotlo mme di ananelwa dipehelong

GRAP 1

tša tšhelete tša dinako tše tšhwanetseng. Dintlha tše ananelwang tšasa tšhupatlotlo ya pokello ke matlotlo, mekitlane, matlotlo a nete, lekeno le ditshenyehelo.

Matlotlo ke mehlodi e laolwang ke setheo ka lebaka la diketsahalo tše fetileng le tseo ho tsona menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lebelletsweng ho phallela ho setheo.

Diphehiso tše tswang ho beng ke menyetla ya moruo ya kamoso kapa menyetla e lebelletsweng e fuweng setheo ke ditho tše ka ntle ho setheo, tseo e seng tše tla baka dikoloto tša setheo, tše thehang karolo ya tšhelete matlotlong a nete a setheo:

- (a) e bontshang ho tšhwaneleha ha ho abelwa ditefo tša moruo tša kamoso kapa menyetla e lebelletsweng ke setheo nakong ya bophelo ba sona, e le hore ditefo tseo di etswa ka boinahanelo ba beng kapa baemedi ba bona, le ho ditefo tša matlotlo le ha e ka ba afe a fetang mekitlane ha setheo se ka tlameha ho kwalwa; le/kapa*
- (b) e ka rekiswang, ha fapanyetsanwa ka yona, ya fetisetwa ho ba bang kapa ya pholoswa.*

Ditefo ho beng ke menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lefuwang ke setheo ho bohle kapa ba bang ba beng ba sona, e le poello ya matsete kapa e le pusetso ya matsete.

Setheo sa moruo ke sehlopha sa ditheo tše etsang setheo se laolang le se le seng se laolwang kapa ho feta se le seng.

Diphapanyetsano tše nang le poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo ho tsona setheo se itseng se amohelang matlotlo kapa ditshebeletso, kapa dikoloto tša sona di hlakolwang, mme sona ebe ka ho otloloha se neha setheo se seng boleng bo batlang bo lekana (haholoholo ka mofuta wa tšhelete, dithoto, ditshebeletso, kapa tshebediso ya matlotlo).

Ditshenyehelo ke diphokotso tša menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng nakong ya tlaleho ka sebopeho sa ho tswa ha matlotlo kapa tshebediso ya ona kapa dikoloto tše bang teng tseo qetellong di bakang phokotso ya matlotlo a nete, ntle le tše amanang le ditefo ho beng.

Ho Phethahatsa ho sa sebetseng ha taelo ha ho sebetse ha setheo se sa kgone ho ho phethahatsa kamora hoba se etse boikgathatso bohle bo kgotsofatsang ba ho etsa jwalo. Bakeng sa nako e itseng e fetileng, ha ho kgonahale hore ho phethahatswe phetoho leanong la tšhupatlotlo ka ho akaretsa dinako tše fetileng kapa ho ntsha taelobotjha e akaretsang dinako tše fetileng e le ho lokisa phoso, haeba:

- (a) ha sephetho sa phethahatso e akaretsang dinako tše fetileng kapa taelobotjha e akaretsang dinako tše fetileng e sa kgone ho lekanngwa;*
- (b) ha phethahatso e akaretsang dinako tše fetileng kapa taelobotjha e akaretsang dinako tše fetileng e laela mehopolo ka seo maikemisetso a botsamaisi a neng a tla ba ka teng nakong eo; kapa*

GRAP 1

(c) ha phethahatso ya nako e fetileng kapa taelobotjha ya nako e fetileng e laela tekanyo e kgolo ya bokalo mme ho sa kgonehe ho fapanya dintlha ka katleho ka ditekanyo tseo:

(i) tse nehelanang ka bopaki ba maemo a neng a le teng matsatsing ao ho ona bokalo boo bo lokelang ho ananelwa, ho lekanngwa kapa ho tsebahatswa; le

(ii) tse neng di tla ba teng ha dipehelong tsa tjhelete tsa nako eo ya pele di ne di dumellwa bakeng sa ho phatlalatswa di sa kopane le lesedi le leng.

Dikoloto ke ditlamo tsa jwale tsa setheo tse hlahang ho diketsahalo tse fetileng, tseo tefo ya tsona e lebelletsweng hore e tla latelwa ke phallo e tswang ho setheo ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa monyetla o lebelletsweng.

Botsamaisi bo kenya batho ba jarang boikarabelo ba meralo, tsamaiso le taolo ya mesebetsi ya setheo, ho kenyelletswa ba tshwereng taolo ya setheo ho latela molao, neng kapa neng ha ba hlokwa ho etsa mesebetsi e jwalo.

Ditlohelo le dipolelo tse fosahetseng tsa bohlokwa tsa dintlha ke tsa bohlokwa haeba, ka bonngwe kapa ka kopanelo, di ka ba le tshusumetso ho diqeto kapa ditekolo tseo basebedisi ba di entseng ho latela dipehelo tsa tjhelete. Bohlokwa bo itshetlehile ho sebopeho kapa boholo ba tlhelo kapa polelo e fosahetseng ho latela maemo a potapotileng. Sebopeho kapa boholo ba ntlha ya lesedi, kapa motswako wa bobedi boo, e ka ba yona ntlha e tlisang phapang.

Matlotlo a nete ke karolo ya masalla (e salletseng morao) matlotlong a setheo kamora ho tlosa dikoloto tsohle.

Diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo e seng tse nang le poello e totobetseng. Phapanyetsanong e se nang poello e totobetseng, setheo se ka amohela boleng ho tswa ho setheo se seng ntle le ho nehelana ka ho otloloha ka boleng bo kang bo a lekana phapanyetsanong, kapa se ka neha setheo se seng boleng ntle le ho amohela ka ho otloloha boleng bo kang bo a lekana ho tswa ho setheo seo se seng.

Ditlhaloso di fupere lesedi le eketsehileng ho feta le nehetsweng pehelong ya boemo ba tjhelete, pehelong ya tshebediso ya tjhelete, pehelong ya diphetoho tsa matlotlo a nete, pehelong ya phallo ya tjhelete le pehelong ya papiso ya dipalo tsa bajete le tse nepahetseng. Dintlha di nehelana ka ditlhaloso tse phetang kapa diqhaqhollo tsa dintlha tse tsebahatswang dipehelong tseo le lesedi ka dintlha tse sa tshwanelwang ke ho ananelwa dipehelong tseo.

Letsatsi la tlaleho ke letsatsi la ho qetela la nako ya ho tlaleha eo dipehelo tsa tjhelete di buang ka yona.

Lekeno ke tjhelete yohle e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng nakong ya tlaleho ha tjhelete eo e kenang e tlisa keketso ya

GRAP 1

matlotlo a nete, ao e seng dikeketso tse amang diphehiso tse tswang ho beng.

Maemo a GRAP a kenya Maemo, Ditlhakisetso le Ditaello tse phatlaladitsweng ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlol.

Mareo a hlalositsweng Maamong a mang a GRAP a sebediswa Maamong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maamong ao a mang.

Bohlokwa

- .06 Ho lekola hore na ekaba tlhelo le polelo e fosahetseng di ka ba le tshusumetso ho diqeto tsa basebedisi, mme ka hoo di be le moko, ho hloka ho ela hloko ditshobotsi tsa basebedisi bao. Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete o bolela hore basebedisi ba nkwa ba na le tsebo e kgotsofatsang ya mmuso, mesebetsi ya ona, tshupatlol le maikemisetso a ho hlahloba lesedi ka hloko e tebileng. Kahoo, tekolo e tshwanela ho ela hloko ka moo basebedisi ba nang le ditshobotsi tse jwalo ba ka lebellwang ho angwa ka teng ha ba nka diqeto le ho di hlahloba.

Maemo a GRAP

- .07 Maemo a GRAP a kenyelletsa Maemo a GRAP, Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Ditaello le ha e ka ba dife tse phatlaladitsweng ke ASB. Ditataiso di hlalosa phethahatso ya dintlathao tse kenyelleditsweng Maemo le/kapa Ditlhakisetsong tsa diphapanyetsano, diketsahalo kapa maemo a itseng. Matla a Ditataiso a bontshitswe ho Tataiso ka nngwe kapa Ditaello tse phatlaladitsweng ke Lekgotla.

Morero wa dipehelo tsa tjhelete

- .08 Dipehelo tsa tjhelete ke sebopeho se hlophisitsweng sa boemo ba tjhelete le tshebediso ya tjhelete ya setheo. Sepheo sa dipehelo tsa tjhelete tse merero e akaretsang ke ho fana ka lesedi ka boemo ba tjhelete, tshebediso ya tjhelete le phallo ya tjhelete ya setheo le sebedisehang ho basebedisi ba mekgahlelo e mengata ha ba nka diqeto le ho di hlahloba, e le diqeto tse amang kabo ya mehlodi. Ka ho toba, sepheo sa dipehelo tsa tjhelete tsa merero e akaretsang lekaleng la bohle di lokela ho fana ka lesedi le sebedisehang bakeng sa ho nka diqeto, le ho bontsha boikarabelo ba setheo bakeng sa mehlodi e beuweng tlhokomelong ya sona ka:

- (a) ho fana ka lesedi ka banehi, kabo le tshebediso ya mehlodi ya tjhelete;
- (b) ho fana ka lesedi la mkgwa oo setheo se tshehetsang mesebetsi ya sona ka tjhelete le ho fihlella ditlhoko tsa sona tsa tjhelete;
- (c) ho fana ka lesedi le molemo ho hlahlobeng bokgoni ba setheo ba ho tshehetsa mesebetsi ya sona ka tjhelete le ho fihlella ditlhoko le ditshepiso tsa sona;
- (d) ho fana ka lesedi ka maemo a tjhelete a setheo le diphetoho tse ho sona;

GRAP 1

le

- (e) ho fana ka lesedi le kpanyang le molemo ho hlalobeng mesebetsi ya setheo mabapi le ditjeho tsa ditshebetso, bokgoni le katleho (diphihlello).
- .09 Dipehelo tsa tjhelete tsa merero e akaretsang hape di ka ba le seabo sa bonohi kapa ba dikakanyo tse lebileng pele, ho fana ka lesedi le molemo la ho noha boemo ba mehlodi e hlokehang bakeng sa ho tswella ha ditshebetso, mehlodi e ka hlalishwang ke ditshebetso tse tswelang, ekasitana le dikotsi tse amehang le disanetefatswang. Tlaleho ya tjhelete hape e ka neha basebedisi lesedi:
- (a) le bontshang hore na mehlodi e fumanwe le ho sebediswa ho latela bajete e amohetsweng ka semolao; le
- (b) le bontshang hore na mehlodi e fumanwe le ho sebediswa ho latela ditlhoko tsa molao le tsa tumellano, ho kenyelletswa meedi ya tjhelete e thehilweng ka ho latela matla a tshwanelehileng a molao.
- .10 Ho fihlella merero ena, dipehelo tsa tjhelete di fana ka lesedi le latelang ka setheo:
- (a) matlotlo;
- (b) mekitlane;
- (c) matlotlo a nete;
- (d) lekeno;
- (e) ditshenyehelo;
- (f) diphetoho tse ding tsa matlotlo a nete; le
- (g) phallo ya tjhelete.

Dikarolo tsa dipehelo tsa tjhelete

- .11 ***Dikarolo tse phethahetseng tsa dipehelo tsa tjhelete di akaretsa:***
- (a) ***pehelo ya boemo ba tjhelete;***
- (b) ***pehelo ya tshebediso ya tjhelete;***
- (c) ***pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete;***
- (d) ***pehelo ya phallo ya tjhelete;***
- (e) ***papiso ya dipalo tsa bajete le tsa nnete e le pehelo e ikemetseng e eketsehileng ya tjhelete kapa e le kolomo ya bajete dipehelong tsa tjhelete, ha setheo lokolla ho bohle bajete ya sona e amohetsweng;***
- (f) ***ditlhaloso, tse kenyelletsang kakaretso ya dipholisi tsa tshupatloto tsa sehlooho le ditlhaloso tse ding tse qaqisang; le***
- (g) ***lesedi la papiso mabapi le nako e fetileng jwalo ka ha ho bolelwa ditimaneng tsa .44 le .45.***
- .12 Dikarolo tse letotong le ho temana ya .11 di tsejwa ka mabitso a fapaneng.

GRAP 1

Pehelo ya boemo ba tjhelete hape e ka tsejwa ka hore ke leqephe la botsitso kapa pehelo ya matlotlo le mekitlane. Pehelo ya tshebediso ya tjhelete hape e ka tsejwa ka hore ke pehelo le lekeno le ditshenyehelo, pehelo ya lekeno, pehelo ya tshebetso, kapa pehelo ya phaello le tahlehelo. Ditlhaloso tsa dipehelo tsa tjhelete di ka kenyelletsa dintlha tse tsejwang ka hore ke "dishejule", "dihlomathiso" kapa "dikgokelo".

- .13 Dipehelo tsa tjhelete di neha basebedisi lesedi ka mehlodi le ditlamo tsa setheo ka letsatsi la tlaleho le phallo ya mehlodi pakeng tsa matsatsi a tlaleho. Lesedi lena le molemo ho basebedisi ha ba etsa ditlahlabo tsa bokgoni ba setheo ba ho tswella pele ho fana ka dithoto le ditshebeletso tsa boemo bo itseng, le boemo ba mehlodo e ka hlokwang hore e nehwe setheo kamoso hore se kgone ho fihlella ditlamo tsa sona tsa phaello ya ditshebeletso.
- .14 Ditheo ka tlwaelo di tlasa kगतello ya meedi ya bajete ka sebepeho sa dikabelo kapa ditumello tsa bajete (kapa tse jwalo), se phethahatswang ka molao, dikabelo kapa ditumello tse jwalo. Dipehelo tsa tjhelete tsa merero e akaretsang tsa ditheo di tla fana ka lesedi la hore na mehlodi e fumanwe le ho sebediswa ho latela bajete e amohetsweng ho latela molao. Ditheo tse etsang hore dibajete tsa tsona tse amohetsweng di fumanehe ho bohle di laelwa ho ikobela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Tlaleho ya Lesedi la Dibajete Dipehelong tsa Tjhelete. Bakeng sa ditheo tse ding, moo dipehelo tsa tjhelete le bajete di leng ka mokgwa o tshwanang wa tshupatlolo, Maemo ana a kgothaletsa hore dipehelong tsa tjhelete ho kenyelletswe papiso le dipalo tsa dibajete nakong ya tlaleho. Tlaleho e bapisang le dibajete bakeng sa ditheo e ka nehwa ka mekgwa e fapaneng, e kenyelletsang:
- (a) tshebediso ya mokgwa wa dikolomo bakeng sa dipehelo tsa tjhelete, moo dikolomo tse fapaneng di emelang dipalo tsa bajete le dipalo tsa nnete. Kolomo e bontshang mekgelo ho bajete kapa kabelo le yona e ka tlalehwa, molemong wa ho phethahala; le
 - (b) tsebahatso ya hore dipalo tsa bajete ha di a fetwa. Haeba ditjhelete tsa bajete kapa dikabelo di tlotswe, kapa ditshenyehelo di bile teng ntle le kabelo kapa sebepeho se seng sa matla, maamong ana dintlha di ka tsebahatswa ka mokgwa wa tlhaloso tlaase leqepheng ya ntlha e tshwanelehileng dipehelong tsa tjhelete.
- .15 Ditheo di kgothaletswa, kapa di ka laelwa ka molao, melawana kapa ditokomane tse jwalo tse hlaloswang molaong kapa melawaneng, hore di tlalehe lesedi le eketsehileng ho thusa basebedisi ha ba hlahloba mosebetsi wa setheo, le tekolo ya sona e tataisang ya matlotlo, ekasitana le ha ba nka diqeto le ho di hlahloba ka kabo ya mehlodi. Lesedi lena le eketsehileng le ka kenyelletswa ho dintlha tsa dihlahiswa le ditlamorao tsa setheo ka sebepeho tsa matshwao a supang tshebetso, dipehelo tsa tshebetso ya ditshebeletso, ditekolobotjha tsa mananeo le ditlaleho tse ding tsa botsamaisi ka diphihlello tsa seho nakong ya tlaleho.
- .16 Ditheo hape di kgothaletswa, kapa di ka laelwa ka molao, melawana kapa ditokomane tse jwalo tse hlaloswang molaong kapa melawaneng, hore di

GRAP 1

tsebahatse lesedi ka boikobelo ba molao, ditaelo tse laelang kapa tse ding tse qobellwang ho tswa ka ntle. Ha lesedi la boikobelo le sa kenyelletswa dipehelong tsa tjhelete, ho ka ba molemo hore ho be le tlhaloso e tobiswang ho ditokomane tse kenyelletsang lesedi leo. Tsebo ya ho hore ha ho na boikobelo e ka tshwaneleha bakeng sa boikarabelo mme e ka ama tlhahlobo ya mosebedisi ya mosebetsi wa seho le moo ditshebetso tsa kamoso di lebileng teng. Hape e ka ba le tshusumetso ho diqeto ka mehlodo e tla abelwa setheo kamoso.

Mehopolo e akaretsang

Tlaleho e kgotsofatsang le boikobelo ba Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

- .17** *Dipehelo tsa tjhelete di tla tlaleha ka ho kgotsofatsang boemo ba tjhelete, tshebediso ya tjhelete le phallo ya tjhelete ya setheo. Tlaleho e kgotsofatsang e hloka boemedi bo kgotsofatsang ba phello ya diphapanyetsano, diketsahalo le maemo a mang ho latela ditekanyetso tsa ditlhaloso le kananelo bakeng sa matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tse bontshitsweng Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete. Phethahatso ya Maemo a GRAP a nang le ditsebahatso tse eketsehileng ha ho hlokeha, e nkwa e le sephetho sa dipehelo tsa tjhelete tse fihlellang tlaleho e kgotsofatsang.*
- .18** *Setheo seo diphehelo tsa sona di ikobelang Maemo a GRAP se tla fana ka pehelo e totobetseng le e phethahetseng ya boikobelo boo ditlhalosong. Dipehelo tsa tjhelete di ke ke tsa hlaloswa ka hore di ikobela Maemo a GRAP ntle le ha di ikobela ditlhoko tsohle tsa Maemo a GRAP.*
- .19** Ho ho ka etsang maamong ohle, tlaleho e kgotsofatsang e fihlellwa ka boikobelo ba Maemo a GRAP a loketseng. Tlaleho e kgotsofatsang hape e hloka hore setheo:
- (a) se kgethe le ho sebedisa dipholisi tsa tshupatlotlo ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso, a bontshang tlhahlamano ya tataiso ya maemo a phahameng eo botsamaisi bo e elang hloko ha ho se na Maemo a sebetsang ka ho toba ntlheng eo;
 - (b) ho tlaleha lesedi, ho kenyelletswa le dipholisi tsa tshupatlotlo, ka mokgwa o fanang ka lesedi le tshwanelehileng, le tshepahalang, la papiso le le utlwisisehang; le
 - (c) ho fana ka ditsebahatso tse eketsehileng ha boikobelo ba ditlhoko tse boletsweng tsa Maemo a GRAP bo sa lekana ho etsa hore basebedisi ba kgone ho utlwisisa sekgahla sa diphapanyetsano tse itseng, diketsahalo tse ding le maemo a mang ho boemo ba tjhelete ba setheo le tshebediso ya sona ya tjhelete.

GRAP 1

- .20** *Dipholisi tse sa tshwanelehang tsa tshupatlotlo ha di lokiswe ka tsebahatso ya dipholisi tse sebedisitsweng, kapa ka ditlhaloso kapa ka dintho tse qaqisang.*
- .21** *Maemong a sewelo haholo ao ho ona botsamaisi bo nkang qeto ya hore boikobelo ba tlhoko ya Maemo a GRAP bo tla kgelosa hoo bo tla bang le kgohlano le morero wa dipehelo tsa tjhelete e ho Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete, setheo se tla sutha tlhokong eo ka mokgwa o bontshitsweng temaneng ya .22 haeba moralo o laelang o hloka hore se suthe.*
- .22** *Ha setheo se sutha tlhokong ya Maemo a GRAP ho latela temana ya .21, se tla tsebahatsa:*
- (a) hore botsamaisi bo nkile qeto ya hore dipehelo tsa tjhelete di tlaleha ka mokgwa o kgotsofatsang boemo ba tjhelete ba setheo, tshebediso ya sona ya tjhelete le phallo ya tjhelete;*
 - (b) hore se ikobetse Maemo a GRAP a loketseng, ntle le hore se ile sa tlameha ho sutha tlhokong e itseng ho fihlella tlaleho e kgotsofatsang;*
 - (c) sehlooho sa Maemo a GRAP ao setheo se suthileng ho ona, sebopeho sa ho sutha, ho kenyelletswa le tshwaro eo Maemo a GRAP a neng a tla e hloka, lebaka la hore hobaneng tshwareo eo e ne e tla kgelosa setheo maemong a nako eo hoo ho neng ho tla ba le kgohlano le morero wa dipehelo tsa tjhelete tse Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete, le tswaro e amohetsweng; le*
 - (d) bakeng sa nako ka nngwe e tlalehwang, sekgahla sa tjhelete sa ho tloha ntlheng ka nngwe dipehelong tsa tjhelete tse neng di tla tlalehwa ha ho ikobelwa ditlhoko.*
- .23** *Ha setheo se kgelohile ditlhokong tsa Maemo a GRAP nakong e fetileng, mme ho kgeloha hoo ho ama dipalo tse ananetsweng dipehelong tsa tjhelete bakeng sa nako ya jwale, se tla etsa ditsebahatso tse bontshitsweng temaneng ya .22(c) le (d).*
- .24** *Temana ya .23 e a sebetsa, mohlala, ha nakong e fetileng setheo se kgelohile tlhokong ya Maemo a GRAP a ho lekanya matlotlo kapa mekitlane le mme ho kgeloha hoo ho ana tekanyo ya diphetoho tsa matlotlo le mekitlane e ananetsweng dipehelong tsa tjhelete tsa nako ya jwale.*
- .25** *Bakeng sa ditemana tsa .21 ho isa ho .24, setho sa lesedi se tla ba le kgohlano le sepheo sa dipehelo tsa tjhelete ha se sa emele ka ho tshepahala diphapanyetsano, diketsahalo tse ding le maemo ao e kang se a a emela kapa se ka lebellwang ka mokgwa o utlwalahalang ho a emela mme, ka lebaka leo, ho ka etsahala hore se be le tshusumetso diqetong tse etswang ke basebedisi tsa dipehelo tsa tjhelete. Ha bo lekola hore na ho ikobela ditlhoko tse itseng tsa Maemo a GRAP ho tla ba pherekano hoo ho tla bang le kgohlano le sepheo tsa*

GRAP 1

dipehelo tsa tjhelete Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete, botsamaisi bo hlokomela hore:

- (a) hobaneng sepheo sa dipehelo tsa tjhelete se sa fihlellwe maamong a itseng; le
 - (b) ka moo maemo a setheo a fapaneng le a ditheo tse ding tse ikobelang ditlhoko. Haeba ditheo tse ding maamong a tshwanang di ikobela ditlhoko, ho na le mehopolo e ka hanyetswang ya hore boikobelo ba setheo le ditlhoko bo ke ke ba tlisa pherekano hoo bo tla bang le kgohlano le sepheo sa dipehelo tsa tjhelete Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete.
- .26 Ho kgeloha ditlhokong tsa Maemo a GRAP e le ho etsetsa ho ikobela ditlhoko tsa tlaleho tsa ketsamelao le tsa semolao ha se ho kgeloha ho hohlanang le sepeho sa dipehelo tsa tjhelete tse bontshitsweng temaneng ya .21 ya Maemo. Haeba dikgeloho tseo di le bohlokwa setheo se ke ke sa qosa hore se ikobela Maemo a GRAP.

Setheo se seng kotsing

- .27 *Ha bo hlophisa dipehelo tsa tjhelete, botsamanisi bo tla etsa tlhahlobo ya bokgoni ba setheo ba ho tswela pele ka ho ba setheo se seng kotsing. Dipehelo tsa tjhelete di tla hlophiswa ka mokgwa wa ho se be kotsing ntle le ha ho na le maikemisetso a ho fedisa setheo kapa hore se kgaotse ho sebetsa, kapa ha ho se kgetho e nngwe e utlwahalang ntle le ho etsa jwalo. Ha botsamaisi bo hlokomela, ha bo etsa tekolo ya bona, disanetefatswang tsa bohlokwa tse amang diketsahalo kapa maemo a ka hlahisang pelaelo e matla ya bokgoni ba setheo ba ho tswela pele ka ho ba setheo se seng kotsing, disanetefatswang tseo di tla tsebahatswa. Ha dipehelo tsa tjhelete di sa hlophiswa ka mokgwa wa ho se be kotsing, ntlha eo e tla tsebahatswa, hammoho le mokgwa oo ka ona dipehelo tsa tjhelete di hlophisitsweng ekasitana le lebaka la hore hobaneng setheo se sa nkwe se le se seng kotsing.***
- .28 Dipehelo tsa tjhelete ka tlwaelo di hlophiswa ka mehopolo ya hore setheo ha se kotsing mme se tla tswela pele ka mesebetsi ya sona kapa ka moralo o mong o ntjhafaditsweng, mohlala e ka ba kgwebonyalano, mme se phethahatse ditlamo tsa sona tsa ketsamelao nakong e kgotsofatsang ya kamoso. Ha bo hlahloba hore ekaba mehopolo ya kgwebo e seng kotsing e tshwanelehile, botsamaisi bo hlokomela lesedi lohle le fumanehang ka bokamoso, boo bonyane le hoja bo sa felle moo, bo leng dikgwedi tse leshome le metso e mmedi ho tloha letsatsing la tlaleho.
- .29 Boholo ba tshepiso bo laolwa ke dintlha maamong afe kapa afe, mme tekolo ya mehopolo ya ho se be kotsing ha e nohwe tekong ya ho fellwa ke tjhelete e atisang ho sebediswa ho ditheo tsa kgwebo. Ho ka ba le maemo ao ho ona diteko tse tlwaelehileng tsa ho se be kotsing tsa ho kgona ho lefa dikoloto le ho fellwa ke tjhelete di bonahalang di sa kgahlise, empa dintlha tse ding di bontsha

GRAP 1

hore setheo le ha ho le jwalo se ntse se le se seng kotsing. Ho tea mohlala:

- (a) ha ho lekolwa hore na setheo e ka ba se seng kotsing, matla a ho lefisa ditefiso tsa masepala le makgetho a nolofaletsa ditheo tse ding hore di elwe hloko le hoja di sebetsa dinako tse telele di na le matlotlo a nete a nekethifi; mme
 - (b) bakeng sa setheo ka seng, tekolo ya pehelo ya boemo ba tjehele ka letsatsi la tlaleho e ka bolela hore mehopolo ya ho se be kotsing ha e a tshwaneleha. Le ha ho le jwalo, ho ka ba le ditumellano tsa thuso ya tjehele tsa hara selemo, kapa ditlhophiso tse ding, tse tshehetsong tse tla tiisa ho tswella ha setheo ka tshebetso.
- .30 Phumano ya hore na mehopolo ya ho se be kotsing e tshwanelehile e batla e loketse e le ka nnete bakeng sa ditheo ka bonngwe e seng mmuso ka kakaretso. Bakeng sa setheo ka seng, ha ho lekolwa hore na motheo wa ho se be kotsing o tshwanelehile, botsamaisi bo ka hloka ho ela hloko dintlha tse ngata tse fapaneng tse potapotileng mosebetsi wa jwale le o lebelletsweng, tikoloho ya moruo e lebelletsweng ya nakwana le ya nako e bohareng eo setheo se sebetsang ho yona, kahobotjha ya dikarolo tsa mokgatlo e ka bang teng le e tsebisitsweng, ditekanyo tsa lekeno kapa kgonahalo ya thuso ya tjehele e tswellang e tswang mmmusong, le mehlodi e ka bang teng ya ho ntjhafatsa thuso ya tjehele pele ho tshwaneleha ho nka qeto ya hore mehopolo ya ho se be kotsing e tshwanelehile.

Mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo

- .31 ***Setheo se tla hlophisa dipehelo tsa sona tsa tjehele, ntle le bakeng sa lesedi la phallo ya tjehele, ka tshebediso ya mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo.***
- .32 Ha mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo o sebediswa, dintlha di ananelwa e le matlotlo, mekitlane, matlotlo a nete, lekeno le ditshenyehelo (dikarolo tsa dipehelo tsa tjehele) ha di kgotsofatsa tlhaloso ya ditekanyetso tsa kananelo bakeng sa dikarolo tseo tse Moralong wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjehele.

Tlaleho e sa fetoheng

- .33 ***Tlaleho le tlhophiso ya dintlha dipehelong tsa tjehele e tla bolokwa nakong efe kapa efe ho ya ho e nngwe ntle le:***
- (a) ***ha ho bonahala, kamora phetoho e matla ya sebopeho sa ditshebetso tsa setheo kapa tjehebobotjha ya dipehelo tsa tjehele, e ka tlaleho e nngwe kapa tlhophiso e nngwe e tla tshwaneleha ho feta, ho hlokomelwa ditekanyetso tsa ho kgetha le ho sebedisa dipholisi tsa tshupatlotlo tse Maemong a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso; kapa***
 - (b) ***Maemo a GRAP a hloka phetoho ya tlaleho.***

GRAP 1

- .34 Kgapo kapa thekiso e kgolo, kapa tjhebobotjha ya tlaleho ya dipehelo tsa tjhelete, e ka bolela hore dipehelo tsa tjhelete di lokela ho tlalehwa ka mokgwa o fapaneng. Mohlala, setheo se ka rekisa banka ya poloko e emetseng se seng sa ditheo tsa yona tse kgolohadi mme setheo se setseng sa moruo se sebetsa ka ditshebeletso tseo boholo ba tsona e leng tsa taolo le dikeletso tsa dipholisi. Maamong ana, tlaleho ya dipehelo tsa tjhelete e theilweng ho mesebetsi ya sehlooho ya setheo sa moruo e le institjushene ya tjhelete ho ka etsahala e sa tshwaneleha bakeng sa setheo se setjha sa moruo.
- .35 Setheo se fetola tlaleho ya dipehelo tsa tjhelete feela haeba tlaleho e fetotsweng e fana ka lesedi le tshepahalang mme le tshwanelehileng ho feta ho basebedisi ba dipehelo tsa tjhelete mme hape moralo o ntlafaditsweng o bonahala o tla tswela pele, hore papiso se ke ya fokola. Ha se etsa diphetoho tse jwale tsa tlaleho, setheo se hlophisa botjha lesedi la sona la papiso ho latela ditemana tsa .49 le .50.

Bohlokwa le kopanyo

- .36 ***Sehlopha ka seng se bohlokwa sa ditho tse tshwanang se tla tlalehwa ka bosona dipehelong tsa tjhelete. Ditho tsa sebopeho kapa mosebetsi o sa tshwaneng di tla tlalehwa ka botsona ntle le ha di se bohlokwa.***
- .37 Dipehelo tsa tjhelete ke phello ya tshebetso ya diphapanyetsano tse ngata haholo kapa diketsahalo tse ding tse kopanngwang ho ba sehlopha ho latela sebopeho kapa mosebetsi wa tsona. Mohato wa ho qetela tshebetsong ya kopanyo le tlhophiso ke tlaleho ya dintlha tse kgutsufaditsweng tse hlophisitsweng ka dintlha tsa tekanyetso leqephe la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete, pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete le pehelo ya phallo ya tjhelete, kapa ditlhalosong. Haeba ntlha ya tekanyetso ka boyona e bohlokwa, e kopanngwa le dintlha tse ding leqephe la pele la dipehelo tseo kapa ditlhalosong. Ntlha e seng bohlokwa ka tsela e kgotsofatsang hore e ka tshwanelwa ke tlaleho e arohaneng le tse ding leqephe la pele la ditlaleho tseo le ha ho le jwalo e ka ba e bohlokwa ka ho kgotsofatsang hore e tlalehelwe ka thoko ditlhalosong.
- .38 Ho sebedisa mohopolo wa bohlokwa ho bolela hore tlhoko e itseng ya tsebahatso Maamong a GRAP ha e hloke ho kgotsofatswa haeba lesedi le se bohlokwa.

Ho hlakola

- .39 ***Matlotlo le mekitlane, lekeno le ditshenyehelo, di ke ke tsa hlakolwa ntle le ha ho laelwa kapa ho dumellwa ke Maemo a GRAP.***
- .40 Ho bohlokwa ho ela hloko hore tlaleho ya matlotlo le mekitlane, le ya lekeno le ditshenyehelo, ha di kopanngwe, di a arohanngwa. Tlhakolo pehelong ya tshebediso ya tjhelete kapa pehelong ya boemo ba tjhelete, ntle le ya tlhakolo e bontsha boleng ba phapanyetsano kapa ketsahalo e ngrwe, e fokodisa

GRAP 1

bokgoni ba basebedisi ho utlwisisa phapanyetsano, diketsahalo le maemo a mang a etsahetseng le ho lekola phallo ya tjelele ya setheo ya kamoso. Ho lekanya matlotlo e le a nete ha ho tloswa dikabelo tsa tekanyo, ho tea mohlala, ditlhapiso tsa ho siuwa ke nako ha direkiswang le ditlhapiso tsa dikoloto tse ka timelang tsa diamohelwang, ha se tlhakolo.

- .41 Maemo a GRAP a Lekenong la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng (Revenue from Exchange Transactions) a hlalosa lekeno mme a hloka hore le lekanngwe ka boleng bo kgotsofatsang ba tshepiso e amohetsweng kapa e ka amohelwang, ho elwa hloko bokalo ba ditheolelo le mothamo wa dinyehlisetso tse dumelletsweng ke setheo. Nakong ya mesebetsi e tlwaelehileng, setheo se kenela diphapanyetsano tse ding tse sa hlahiseng lekeno empa di le tsa tshohanyetso ha di bapiswa le mesebetsi ya sehlooho e hlahisang lekeno. Sephetho sa diphapanyetsano tse jwalo se a tlalehwa, ha tlaleho ena e bontsha boleng ba phapanyetsano kapa ketsahalo e nngwe, ka ho bontsha e le nete lekeno le ha e ka ba lefe le nang le ditshenyehelo tse amehang tse hlahang phapanyetsanong yona eo. Ho tea mohlala:
- (a) kuno le ditahlehelo ha ho rekiswa matlotlo ao e seng a jwale, ho kenyelletswa matsete le matlotlo a tshebetso, di tlalehwa ka ho tlosa bokalo ba nnete ba letlotlo le ditshenyehelo tse amehang tsa thekiso, di tloswa ho lekeno la thekiso ya letlotlo leo.
 - (b) ditshenyehelo tse mabapi le phumantsho e ananelwang ho latela Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets) di kgutlisetswa tlasa tumellano ya konteraka le setho sa boraro (mohlala, tumellano ya tshepiso ya mofepedi) di ka kopanngwa ho ba nete kgutliso e amehang.
- .42 Ho feta moo, kuno le ditahlehelo tse hlahang ho sehlopha sa diphapanyetsano tse tshwanang di tlalehwa ka mokgwa wa nete, ho tea mohlala, kuno le ditahlehelo tsa phapanyetsano ya matjhaba tse hlahang dithong tsa tjelele tse boloketsweng kananyo. Le ha ho le jwalo, kuno le ditahlehelo tse jwalo di tlalehwa ka ho arohana haeba di le bohlokwa.
- .43 Tlhakolo ya phallo ya tjelele ho buuwa ka yona Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjelele.

Lesedi la papiso

Lesedi la bonyane la papiso

- .44 ***Ntle le ha Maemo a GRAP a dumella kapa a laela ka mokgwa o mong, lesedi la papiso le tla tlalehwa mabapi le nako e fetileng bakeng sa bokalo bohle bo tlalehilweng dipehelo tsa tjelele. Lesedi la papiso le tla kenyelletswa ho lesedi le phetang le le hlahosang ha ho tshwaneleha bakeng sa ho utlwisisa dipehelo tsa tjelele tsa jwale.***

Setheo se tla tlaleha, bonyane, dipehelo tse pedi tsa boemo ba tjelele,

GRAP 1

- .45** *tse pedi tsa tshebediso ya tjelele, tse pedi tsa phallo ya tjelele le tse pedi tsa diphetoho tsa matlotlo a nete, le ditlhaloso tse amehang.*
- .46** Dintlheng tse itseng, lesedi le phetang le nehwang dipehelong tsa tjelele bakeng sa dinako tse fetileng le tswela pele e le le tshwanelehang nakong ya jwale. Mohlala, dintlha tsa ngangisano ya molao, tseo sephetho sa tsona se neng se sa tiya qetellong ya nako e fetileng mme e sa tlamehile ho rarollwa, di tsebahatswa nakong ya jwale. Basebedisi ba ka fumana molemo ho tsebahatso ya lesedi le bolelang hore ho bile le disanetefatswang pheletsong ya nako e fetileng, le ka mehato e nkuweng nakong eo ho rarolla disanetefatswang.

Lesedi le eketsehileng la papiso

- .47** Setheo se ka tlaleha lesedi la papiso e le keketso ho dipehelo tsa tjelele tse fupereng lesedi la bonyane, tse hlokwang ke Maemo a GRAP, ha feela lesedi le hlophisitswe ho latela Maemo a GRAP. Lesedi lena la papiso le ka kenya pehelo e le nngwe kapa ho feta eo ho buuweng ka yona temaneng ya .11, empa ha le tlamehe ho kenya sehlotshwana se phethahetseng ya dipehelo tsa tjelele. Ha sena e le nnete, setheo se tla tlaleha lesedi la tlhaloso e amehang bakeng sa dipehelo tseo tse eketsehileng.
- .48** Mohlala, setheo se ka tlaleha pehelo ya boraro ya tshebediso ya tjelele (mme ka hona, se tlalehe nako ya jwale, nako e fetileng le nako e nngwe ya papiso). Le ha ho le jwalo, setheo ha se tlamehe ho tlaleha pehelo ya boraro ya boemo ba tjelele, pehelo ya boraro ya phallo ya tjelele kapa pehelo ya boraro ya diphetoho tsa matlotlo a nete (ke hore, pehelo ya papiso ya tjelele e eketsehileng). Ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjelele, setheo ha se laelwe ho tlaleha lesedi la papiso le amang dipehelo tseo tse eketsehileng tsa tshebediso ya tjelele.
- .49** *Tlalehong kapa tlhophisong ya dintlha tse ho dipehelo tsa tjelele tse lokisitsweng, dipalo tsa papiso di tla hlophiswa botjha, ntle le ha tlhophisobotjha e sa kgonahale. Ha dipalo tsa papiso di hlophiswa botjha, setheo se tla tsebahatsa (ho kenyelletswa ho tloha qalong ya nako e fetileng):*
- (a) sebopeho sa tlhophisobotjha;*
 - (b) bokalo ba ntlha ka nngwe kapa sehlopha sa ditho se hlophiswang botjha; le*
 - (c) lebaka la tlhophisobotjha.*
- .50** *Ha ho sa kgonahale ho hlophisa botjha dipalo tsa papiso, setheo se tla tsebahatsa:*
- (a) lebaka le thibelang tlhophisobotjha ya dipalo tseo; le*
 - (b) sebopeho sa diphetolo tse neng di tla etswa haeba dipalo di ne di hlophisitswe botjha.*

GRAP 1

- .51 Ho ntlafatsa papiso ya lesedi pakeng tsa dinako ho thusa basebedisi ha ba nka diqeto le ho di hlahloba, haholoholo ka ho dumella tekolo ya mekgwa ya lesedi la tlhelete bakeng sa bolepi. Maamong a itseng ha ho kgonehe ho hlophisa botjha lesedi la papiso bakeng sa nako e itseng e fetileng ho fihlella papiso le nako ya jwale. Mohlala, ho ka etsahala dintlha di sa bokellwa (di)nakong (tse)e fetileng ka mokgwa o dumellang tlhophisobotjha, mme ho ka etsahala ho sa kgonehe ho haha lesedi leo botjha.
- .52 Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso a sebetsana le diphetolo tsa lesedi la papiso le hlokwang ha setheo se fetola leano la tshupatlotlo kapa le lokisa phoso.

Moralo le dikahare

Selelekela

- .53 Maemo ana a hloka ditsebahatso tse itseng leqepheng le qalang la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete le pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete mme a hloka tsebahatso ya dintlha tse ding tsa tekanyetso leqepheng le qalang la pehelo kapa ditlhalosong. Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete a beha diishwanelo tsa tlaleho ya pehelo ya phallo ya tjhelete.
- .54 Maemo ana ka nako tse dina a sebedisa lereho 'tsebahatso' ka moelelo o batsi, o akaretsang dintlha tse nehuweng leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete le pehelo ya phallo ya tjhelete ekasitana le ditlhaloso. Ditsebahatso hape di laelwa ke Maemo a GRAP. Ntle le ha ho boletswa ka mokgwa o hanyetsang sebakeng se seng Maamong a GRAP kapa Maamong a mang a GRAP, ditsebahatso tse jwalo di etswa leqepheng le qalang la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete le pehelo ya phallo ya tjhelete (ho shejwa e tshwanelehileng), kapa ditlhalosong.

Matshwao a dipehelo tsa tjhelete

- .55 ***Dipehelo tsa tjhelete di tla hlwauwa ka mokgwa o hlakileng le ho fapantshwa le lesedi le leng tokomaneng e tshwanang e phatlaladitsweng.***
- .56 Maemo a GRAP a sebetwa feela dipehelong tsa tjhelete, e seng ho lesedi le leng le tlalehwang pehelong ya ngwaha kapa tokomaneng e nngwe. Ka lebaka leo, ho bohlokwa hore basebedisi ba kgone ho arohanya lesedi le hlophisitsweng ka tshebediso ya Maemo a GRAP le lesedi le ka bang molemo ho basebedisi empa le se tlasa ditlhoko tseno.
- .57 ***Karolo ka nngwe ya dipehelo tsa tjhelete e tla hlwauwa ka ho hlaka. Ho feta moo, lesedi le latelang le tla pepeswa ka mokgwa o totobetseng, le ho phetwa ha ho hlokeha bakeng sa kutlwisiso e nepahetseng ya lesedi le tlalehwang:***

GRAP 1

- (a) lebitso la setheo se tlalehang kapa mokgwa o mong wa ho hlwaya le phetoho le ha e ka ba efe ya lesedi leo le tswang letsatsing le fetileng la tlaleho;**
- (b) hore na dipehelo tsa tjhelete di akaretsa setheo ka seng kapa setheo sa moruo;**
- (c) setheo se tlalehang kapa nako e akaretswang ke dipehelo tsa tjhelete, ho nkwa se tshwanelehileng ho karolo ya dipehelo tsa tjhelete;**
- (d) mofuta wa tjhelete wa tlaleho, jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong a GRAP a Phello ya Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba; le**
- (e) boemo ba ho kgutsufatsa bo sebedisitsweng ha ho tlalehwa dipalo dipehelong tsa tjhelete.**

.58 Ditlhoko tsa temana ya .57 ka tlwaelo di phethahatswa ka ho tlaleha leqephe la dihlooho le dihlooho tsa dikolomo tse kgutsufaditsweng leqepheng ka leng la dipehelo tsa tjhelete. Ho hlokeha hore ho sebediswe kahlolo ho fumana mokgwa o molemo haholo wa ho tlaleha lesedi le jwalo. Mohlala, ha dipehelo tsa tjhelete di tlalehwa ka mokgwa wa eleketeroniki, maqephe a arohaneng ha se ka nako tsohle a sebediswang; dintlha tse ka hodimo di tlalehwa kgafetsa ho netefatsa kutlwisiso e nepahetseng ya lesedi le kenyelleditsweng dipehelong tsa tjhelete.

.59 Dipehelo tsa tjhelete di atisa ho etswa hore di utlwisisehe haholwanyane ka ho tlaleha lesedi ka ho sebedisa dipalo tsa dikete kapa tsa dimiliyone tsa mofuta wa tjhelete ya tlaleho. Hona ho a amoheleha ha feela boemo ba kgutsufatso tlalehong bo tsebahatswa mme lesedi le bohlokwa le sa omelwa.

Nako ya tlaleho

.60 ***Dipehelo tsa tjhelete di tla tlalehwa bonyane hang ka ngwaha. Ha setheo letsatsi la tlaleho la setheo le fetoha mme dipehelo tsa tjhelete tsa ngwaha di tlalehwa nakong e teletsana kapa e kgutshwanyane ho selemo, setheo se tla tsebahatsa, ka hodimo ho nako e akaretswang ke dipehelo tsa tjhelete:***

- (a) lebaka la ho sebedisa nako e teletsana kapa e kgutshwanyane; le**
- (b) ntlha ya hore dipalo tsa papiso bakeng sa dipehelo tse itseng tse kang pehelo ya tshebediso ya tjhelete, diphetoho tsa matlotlo a nete, phallo ya tjhelete le ditlhaloso tse amehang ha di kgone ho bapiswa ka ho phethahala.**

.61 Ka tlwaelo, dipheleho tsa tjhelete di hlophiswa ka mokgwa o sa fetoheng di akaretsa nako ya ngwaha.

Pehelo ya boemo ba tjhelete

Phapang ya jwale/eo e seng ya jwale

- .62** *Setheo se tla tlaleha matlotlo a jwale le ao e seng a jwalo, mekitlane ya jwale le eo e seng ya jwale, e le ditlhophiso tse arohaneng leqepheng le qalang la dipehelo tsa sona tsa boemo ba tjehele ho latela ditemana tsa .68 ho isa ho .78 ntle le ha tlaleho e theilweng ho bokgoni ba ho lefa dikoloto d fana ka lesedi le tshepahalang le le loketseng. Ha mokgelo oo o sebetsa, matlotlo ohle le mekitlane yohle e tla tlalehwa ka bobatsi ka tatelano ya bokgoni ba ho lefa dikoloto.*
- .63** *Ho sa kgathalehe hore ho nkwa mokgwa ofe wa tlaleho, bakeng sa ntlha ka nngwe ya tekanyetso ya letlotlo le mekitlane e kopanyang dipalo tse lebelletsweng hore di tla akaretswa kapa di tla lefuwa (a) e seng ho feta dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho; le (b) ho feta dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho, setheo se tla tsebahatsa bokalo bo lebelletsweng hore bo tla kgutliswa kapa bo tla lefuwa kamora nako e fetang dikgwedi tse leshome le metso e mmedi.*
- .64** Ha setheo se fepela dithoto kapa ditshebeletso potolohong ya tshebetso e hlwauwang ka ho hlaka, ditlhophiso tse arohaneng tsa matlotlo le mekitlane ya jwale le eo e seng ya jwale leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjehele se nehelana ka lesedi le molemo ka ho fapanya matlotlo a nete a dulang a ntse a potoloha e le tjehele ya tshebetso le a sebedisitsweng ditshebetsong tsa setheo tsa nako e telele. Hape se totobatsa matlotlo a lebelletsweng hore a tla amohelwa nakong ya jwale ya potoloho ya ditshebetso, le mekitlane e lokelang ho lefuwa nakong yona eo.
- .65** Ho ditheo tse ding, tse jwalo ka diinstitjushene tsa tjehele, tlaleho ya matlotlo le mekitlane ka tatelano e eketsehang kapa e fokotsehang ya ho kgona ho lefa dikoloto e nehelana ka lesedi le tshepahalang le le tshwanelehileng ho feta tlaleho ya jwale/eo e seng ya jwale hobane setheo ha se fepele dithoto kapa ditshebeletso potolohong ya tshebetso e hlwauwang ka ho hlaka.
- .66** Ha se phethahatsa temana ya .62, setheo se dumelletswa ho tlaleha a mang a matlotlo a sona le mekitlane ya sona ka tshebediso ya tlhophiso ya jwale/eo e seng ya jwale le tse ding ka tatelano ya ho kgona ho lefa dikoloto ha sena se fana ka lesedi la tshepo le le tshwanelehileng. Tlhoko ya mokgwa wa motswako wa tlaleho e ka hlaha ha setheo se na le ditshebetso tse fapaneng.
- .67** Lesedi ka matsatsi a lebelletsweng a phumano ya matlotlo le mekitlane le molemo ho thuseng ho kgona ho lefa dikoloto le ho fellwa ke tjehele ha setheo. Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehele a laela tsebahatso ya matsatsi a ho lokela ho lefuwa ha matlotlo le mekitlane ya tjehele. Matlotlo a tjehele a kenyelletsa diamohelwang ditshebetsong tse tlwaelehileng le diamohelwang tse ding, mme mekitlane ya tjehele yona e kenyelletsa dilefuwang tse lokelang ho lefuwa ditshebetsong tse tlwaelehileng le dilefuwang tse ding. Lesedi la letsatsi le lebelletsweng la ho kgutliswa le ho lefuwa ha matlotlo le mekitlane eo e seng

GRAP 1

ya tjhelete e kang direkiswa le diphumantsho le lona le molemo, ho sa kgathallehe hore matlotlo le mekitlane e hlophiswa ka hore ke ya jwale le eo e seng ya jwale. Mohlala, setheo se tsebahatsa bokalo ba direkiswa bo lebelletsweng hore bo tla kgutliswa nakong e fetang dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho.

Matlotlo a jwale

.68 *Letlotlo le tla hlophiswa ka hore ke la jwale ha le kgotsofatsa tekanyetso efe kapa efe ho tse latelang:*

- (a) le lebelletsweng hore le tla fumanwa potolohong ya tshebetso e tlwaelehileng ya setheo kapa le boloketswe thekiso kapa tshebediso nakong eo;*
- (b) le/o boloketswe haholoholo morero wa kananyo;*
- (c) le lebelletsweng ho fumanwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho; kapa*
- (d) Ke letlotlo la tjhelete kapa sekatjhelete (jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete) ntle le thibelwa hore ho ka fanyetsanwa ka lona kapa la sebediswa ho lefa mokitlane nakong e ka etsang bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho.*

Matlotlo ohle a mang a tla hlophiswa ka hore ke ao e seng a jwale.

- .69** Maemo ana a sebedisa lereno "matlotlo ao e seng a jwale" ho kenyelletsa matlotlo a amehang, a sa amehang le a tjhelete a sebopeho sa nako e telele. Ha a thibele tshebediso ya ditlhaloso tse ding ha feela moelelo o hlakile.
- .70** Potoloho ya tshebetso ya setheo ke nako e nkuwang ho fetola dikenngwang kapa mehlodi hore e be dihlahiswa. Mohlala, mebuso e fetisetsa mehlodi ho ditheo hore di ntlafatse mehlodi eo hore e be dithoto le ditshebeletso, kapa dihlahiswa, ho fihlella diphetho tse thahasellwang tsa mmuso tsa kahisano, sepolotiki le tsa moruo. Ha potoloho e tlwaelehileng ya setheo e sa hlwauwa ka ho hlaka, nako ya yona e nkwa e le dikgwedi tse leshome le metso e mmedi. Matlotlo a jwale a kenyelletsa matlotlo (a kang makgetho a diamohelwang, diamohelwang tsa ditefiso tsa basebedisi, diamohelwang tsa dikotlo le ditefo tsa taolo, direkiswa le lekeno la matsete le bokellaneng) a fumanweng, a sebedisitsweng kapa a rekisitsweng, e le karolo ya potoloho e tlwaelehileng ya tshebetso le ha di sa lebellwa hore di tla fumanwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho. Matlotlo a jwale a kenyelletsa le matlotlo ao haholoholo a tshwaretsweng morero wa kananyo, mohlala, matlotlo a mang a tjhelete (Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete a fana ka tataiso ya tlhophiso ya matlotlo a tjhelete) le karolo ya jwale ya matlotlo a tjhelete ao e seng a jwale.

Mekitlane ya jwale

GRAP 1

.71 Mokitlane o tla hlophiswa ka hore ke wa jwale ha o kgotsofatsa tekanyetso le ha e ka ba efe ho tse latelang:

- (a) o lebelletswe hore o tla lefuwa potolohong ya tshebetso e tlwaelehileng ya setheo;**
- (b) le/o boloketswe haholoholo morero wa kananyo;**
- (c) o tla lefuwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho; kapa**
- (d) ha o na tokelo e se nang meedi ya ho diehisa/thetjhisana tefo ya mokitlane ka nako ya bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho (bona temana ya .75). Dipehelo tsa mokitlane tse ka fellang, ka kgetho ya setho se hanyetsang, ka hore o lefuwe ka tshebediso ya ditho tsa ekwiti ha di ame tlhophiso ya sona.**

Mekitlane yohle e meng e tla hlophiswa ka hore ke eo e seng ya jwale.

.72 Mekitlane e meng ya jwale, e kang diphetiso tsa mmuso tse lokelang ho lefuwa le dipokello tsa basebeletsisi le ditjhele tse ding tsa tshebetso, ke karolo ya tjhelete ya tshebetso potolohong ya tshebetso e tlwaelehileng ya setheo. Ditho tse jwalo tsa tshebetso di hlophiswa ka hore ke mekitlane ya jwale le ha di lokela ho lefuwa nakong e fetang dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho. Potoloho yona eo ya tshebetso e tlwaelehileng e a sebetse tlhophisong ya matlotlo le mekitlane ya setheo. Ha potoloho e tlwaelehileng ya setheo e sa hlauwa ka ho hlaka, nako ya yona e nkwa e le dikgwedi tse leshome le metso e mmedi.

.73 Mekitlane e meng ya jwale ha e lefuwe e le karolo ya potoloho ya tshebetso e tlwaelehileng, empa e lokela ho lefuwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho kapa ho bolokwa haholoholo bakeng sa morero wa kananyo. Mehlala ke e meng ya mekitlane ya tjhelete e hlophiswang ka hore e boloketswe kananyo (Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete a fana ka tataiso ya tlhophiso ya mekitlane ya tjhelete), dikoloto tsa bankeng, le karolo ya jwale ya mekitlane ya tjhelete eo e seng ya jwale, phaello e ajwang kapa ditefo tse jwalo tsa dilefuwang, makgetho a lekeno le dilefuwang tse ding tseo e seng tsa kananyo. Mekitlane ya tjhelete e fanang ka thuso ya tjhelete ka mokgwa wa nako e telele (ke hore, ao e seng karolo ya tjhelete ya tshebetso e sebediswang potolohong ya tshebetso e tlwaelehileng ya setheo), mme ha a a tshwanela ho lefuwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho, ke mekitlane eo e seng ya jwale, ho latela ditemana tsa .76 le .77.

.74 Setheo se hlophisa mekitlane ya sona ya tjhelete ka hore ke ya jwale ha e lokela ho lefuwa nakong ya dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho, le ha:

- (a) nako ya mantlha e ne e le e fetang dikgwedi tse leshome le metso e mmedi; mme**
- (b) tumellano ya thuso botjha ka tjhelete, kapa ya ho hlophisa ditefo botjha, ka**

GRAP 1

mokgwa wa nako e telele, e a phethahatswa kamora letsatsi la tlaleho le pele dipehelo tsa tjhelete di dumellwa hore di ka phatlalatswa.

- .75 Haeba setheo se lebelletse, mme se na le kgetho, ho hlophisa thuso ya tjhelete botjha kapa ho tjhetjhisana tlamo ka bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho tlasa sesebediswa sa jwale sa kadimo, se hlophisa tlamo ka hore ke eo e seng ya jwale le ha ka ho le leng o neng o tla tlameha ho lefuwa nakong e khutshwanyane. Le ha ho le jwalo, ha thusobotjha ka tjhelete kapa tjhetjhisana nakong ya tlamo e se boikgethelo ba setheo (mohlala ha ho na tumellano ya thusobotjha ka tjhelete), kgonahalo ya thusobotjha ka tjhelete ha e shejwe mme tlamo e hlophiswa ka hore ke ya jwale.
- .76 Ha setheo se tlola tshepiso kapa selekane tlasa tumellano ya kadimo ya nako e telele ka kapa pele ho letsatsi la tlaleho ka phello ya hore mokitlane jwale o tlamehile ho lefuwa ha o qoswa, mokitlane o hlophiswa ka hore ke wa jwale, le hoja moadimi a dumetse, kamora letsatsi la tlaleho le pele ho tumello ya dipehelo tsa tjhelete hore di ka phatlalatswa, hore a ke ke a qosa tefo ka lebaka la tlolo. Mokitlane o hlophiswa ka hore ke wa jwale hobane, ka letsatsi la tlaleho, setheo ha se na tokelo e hlohang meedi ya ho tjhetjhisana tefo nakong ya bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi leo.
- .77 Le ha ho le jwalo, mokitlane o hlophiswa ka hore ke wa jwale haeba moadimi a dumetse pele ho feta letsatsi la tlaleho ho fana ka nako ya kgauhelo e felang bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho, eo ho yona setheo se ka lokisang tlolo le eo ho yona moadimi a ke keng a qosa tefopheto hanghang.
- .78 Mabapi le dikadimo tse hlophiswang ka hore ke mekitlane ya jwale, haeba diketsahalo tse latelang di etsahala pakeng tsa letsatsi la tlaleho le letsatsi leo ka lona dipehelo tsa tjhelete di dumellwang hore di ka phatlalatswa, diketsahalo tseo di tshwanelehile bakeng sa tsebahatso ka hore ke diketsahalo tseo e seng tse ka fetohang ho latela Maemo a GRAP a Diketsahalo kamora Letsatsi la Tlaleho.
- (a) thusobotjha ka tjhelete ya mokgwa wa nako e telele;
 - (b) tokiso ya tlolo ya tumellano ya kadimo ya nako e tele; le
 - (c) kamohelo ya nako ya kgauhelo e tswang ho moadimi hore moadingwa a lokise tlolo ya tumellano ya kadimo ya nako e telele e fela bonyane dikgwedi tse leshome le metso e mmedi kamora letsatsi la tlaleho.

Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pehelo ya boemo ba tjhelete

- .79 ***Bonyane, leqephe la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete le tla kenyelletsa dintlha tsa tekanyetso tse bolelang dipalo tse latelang:***
- (a) ***thepa, polante le sesebediswa***
 - (b) ***thepa ya matsete;***
 - (c) ***matlotlo a sa ameheng;***

GRAP 1

- (d) matlotlo a lefa;*
 - (e) matlotlo a tjhelete (ho sa kenyelletswe dipalo tse bontshitsweng tlasa (e), (g), (h) le (i));*
 - (f) matsete a tlalehilweng bakeng sa ho sebedisa mokgwa wa ekwiti;*
 - (g) dikeriswang;*
 - (h) matlotlo a phelang ao e leng karolo ya msebetsi ya tsa temo;*
 - (i) diamohelwang tse tswang ho diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng (makgetho le diphetiso);*
 - (j) diamohelwang tse tswang ho diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng;*
 - (k) tjhelete le dikatjhelete; cash and cash equivalents;*
 - (l) makgetho le diphetiso tse lokelang ho lefuwa;*
 - (m) dilefuwang tse tswang ho diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng;*
 - (n) diphumantsho;*
 - (o) mekitlane le matlotlo a lekgetho la jwale le le tjetjhisitsweng, moo ho tshwanelehileng (jwalo ka ha ho hlalose Maemong a Matjhaba a Tshupatlotlo ((International Accounting Standard) a Lekgetho la Lekenno (Income Taxes);*
 - (p) mekitlane ya tjhelete (ho sa kenyelletswe dipalo tse bontshitsweng ho (k), (l) le (m));*
 - (q) karolo ya bonyane, e tlalehilweng ho matlotlo a nete; le*
 - (r) matlotlo a nete (a kenyang thuso ya motheo e phehisitsweng le disiu) a amanngwang le beng ba setheo se laolang.*
- .80** *Dintlha tsa tekanyetso tse eketsehileng, dihlooho le dipalo-tsohle di tla tlalehwa leqepheeng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete ha tlaleho e jwale e tshwanelehile bakeng sa ho utlwisisa boemo ba tjhelete ba setheo.*
- .81** *Ha setheo se tlaleha matlotlo a jwale le ao e seng a jwale, le mekitlane ya jwale le eo e seng ya jwale, e le ditlhophiso tse arohaneng leqepheeng la pele la pehelo ya sona ya boemo ba tjhelete, se ke ke sa hlophisa matlotlo a lekgetho le tjetjhisitsweng (mekitlane) ka hore ke matlotlo a jwale (mekitlane).*
- .82** Maemo ana ha a laele tatelano kapa moralo wa ho tlaleha dintlha. Temana ya .79 e fana feela ka lenane la dintlha tse fapaneng ka ho lekaneng ka sebopeho kapa mosebetsi hore ho be le ditlaleho tse arohaneng leqepheeng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete. Ho feta moo:
- (a) dintlha tsa tekanyetso di a kenyelletswa ha boholo, sebopeho le mosebetsi wa ntlha kapa kopanyo ya dintlha tse tshwanang o le o etsang hore*

GRAP 1

ditlaleho tse arohaneng di tshwanelehe bakeng sa kutlwisiso ya boemo ba tjhelete ba setheo; le

- (b) ditlhaloso tse sebediswang le tatelano ya dintlha kapa kopanyo ya dintlha tse tshwanang e ka lokiswa ho latela sebopeho tsa ditheo le diphapanyetsano tsa sona, ho fana ka lesedi le loketseng bakeng sa kutlwisiso ya boemo ba tjhelete ba setheo.

.83 Kahlolo ya hore na dintlha tse eketsehileng di tlalehwa ka ho arohana e theuwe ho tekolo ya:

- (a) sebopeho le ho kgona ho lefa dikoloto ha matlotlo;
- (b) mosebetsi wa matlotlo kahara setheo; le
- (c) dipalo, sebopeho le nako ya mekitlane.

.84 Tshebediso ya mekgwa e fapaneng ya ditekanyo bakeng sa dihlopha tse fapaneng tsa matlotlo e bolela hore sebopeho le mosebetsi wa tsona o fapane mme, ka hoo, hore di lokela ho tlalehwa e le dintlha tsa tekanyetso tse arohaneng. Mohlala, dihlopha tse fapaneng tsa thepa, polante le sesebediswa di ka nkwa ka theko kapa bokalo bo lekantsweng botjha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.

Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pehelo ya boemo ba tjhelete kapa ditlhalosong

.85 *Setheo se tla tsebahatsa, leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete kapa ditlhalosong tsa pehelo ya boemo ba tjhelete, ditlhophiso tse eketsehileng tsa nyane tsa dintlha tsa tekanyetso tse tlalehwang, tse hlophiswang ka mokgwa o tshwanelehileng bakeng sa ditshebetso tsa setheo.*

.86 Dintlha tse fuweng ditlhophisong tse eketsehileng di itshetlehile ho ditlhoko tsa Maemo a GRAP le ho boholo, sebopeho le mosebetsi wa bokalo bo amehang. Dintlha tse bontshitsweng temaneng ya .83 hape di sebedisa ho nka diqeto ka motheo wa tlhophiso e eketsehileng. Ditsebahatso di a fapane bakeng sa ntlha ka nngwe, mohlala:

- (a) dintlha tsa thepa, polante le sesebediswa di arohanngwa ho ba dihlopha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa;
- (b) diamohelwang di arohanngwa ho ba bokalo ba diamohelwang tse tswang ho mosebetsi ka sebopeho sa ditefiso, makgetho le lekeno le se nang poello e totobetseng, ditho tse ding tsa setheo sa moruo, diamohelwang tse tswang ho ditho tse amehang, ditefo tse ntsheditsweng ka pele le ditjhelete tse ding;
- (c) direkiswa di hlophiswa ho ya pele ho latela Maemo a GRAP a Direkiswa, ho ba dihlopya tse kang thepa e rekiswa, phephelo ya tlhahiso, ditho, mosebetsi o so qetwe le dithoto tse qetuweng;
- (d) makgetho le diphetiso tse lokelang ho lefuwa di arohanngwa ho ba

GRAP 1

dipusetso tsa lekgetho tse lokelang ho lefuwa, diphetiso tse lokelang ho lefuwa, le bokalo bo lokelang ho lefuwa ho ditho tse ding tsa setheo sa moruo;

- (e) diphumantsho tse arohantsweng ho ba diphumantsho bakeng sa ditjeho tsa menyetla ya basebeletsi le dintlha le ha e ka ba dife tse ding; mme
- (f) dikarolo tsa matlotlo a nete di a hlophiswa le ho arohanngwa ho ba thuso ya motheo e phehisitsweng, masalla a bokellaneng le dikgaello le disiu le ha e ka ba dife.

.87 Ha setheo se na le thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere, se tla tsebahatsa matlotlo a latelang a nete ka ho arohana, leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete kapa ditlhalosong:

- (a) thuso ya motheo e phehisitsweng, e leng paloyohle e bokelletsweng ka letsatsi la tlaleho la diphehiso tsa beng, ho tloswa ditefo ho beng;**
- (b) masalla kapa dikgaello tse bokelletsweng;**
- (c) disiu, ho kenyelletswa tlhaloso ya sebopeho le morero wa sesiu ka seng kahara matlotlo a nete; le**
- (d) dikarolo tsa bonyane.**

.88 Ditheo tse ngata di ke ke tsa ba le thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere empa setheo se tla laolwa ke setheo se seng ka ho phethahala. Sebopeho sa karolo ya mmuso matlotlo a nete a setheo e ka ba motswako wa thuso ya motheo e phehisitsweng le kopanyo ya masalla a pokello a setheo kapa dikgaello le disiu - tse bontshang matlotlo a nete a amanngwang le ditshebetso tsa setheo.

.89 Dintlheng tse ding, ho ka ba le dikarolo tsa bonyane matlotlo a nete a setheo. Mohlala, boemong ba ditheo-tsa-mmuso-di-kopane, setheo sa moruo se ka kenyelletsa kgwebo ya mmuso eo karolo ya yona e seng e le ya poraefete. Ka mokgwa oo, ho ka ba le beng ba dishere ba poraefete ba nang le karolo ya tjhelete matlotlong a nete a setheo.

.90 Ha setheo se na le thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere, e le keketso ho ditsebahatso tse temaneng ya .87, se tla tsebahatsa tse latelang, leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete kapa ditlhalosong:

- (a) bakeng sa sehlopha ka seng sa thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere:**
 - (i) palo ya dishere tse dumelletsweng;**
 - (ii) palo ya dishere tse ntshitsweng tse lefelletsweng ka botlalo, le tse ntshitsweng empa di sa lefellwa ka botlalo;**
 - (iii) boleng ba sekhuriti shereng ka nngwe, kapa hore dishere ha di na boleng ba sekhuriti;**
 - (iv) nyalanyo ya palo ya dishere tse ho beng qalong le qetellong ya selemo;**

GRAP 1

- (v) *ditokelo, dikgethwa le dithibello tse amahanngwang le sehlopha seo, ho kenyelletswa dithibello tsa tefo ya phaello e ajwang le ditefopheto tsa thuso ya motheo;*
 - (vi) *dishere tse ho setheo tse tswerweng ke setheo kapa ke ditheo tseo se di laolang kapa balekane; le*
 - (vii) *dishere tse boloketsweng ho ntshwa tlasa dikgetho le dikonteraka tsa thekiso ya dishere, ho kenyelletswa dipehelo le bokalo; le*
- (b) *tthaloso ya sebopeho le morero wa sesiu ka seng kahara matlotlo a nete.*

Pehelo ya tshebediso ya tjhelete

Masalla kapa kgaello nakong e tlalehwang

- .91 *Haeba, nakong ya tlaleho, botsamaisi bo nkile qeto ya ho rekisa letlotlo le leholo kapa sehlopha sa matlotlo le mekitlane kapa, karolo ya letlotlo (bona Maemo a GRAP a Dikgwebo tse Rekisitsweng, setheo se tla tsebahatsa lesedi le latelang:*
- (a) *tthaloso ya matlotlo (letlotlo), sehlopha sa matlotlo le mekitlane kapa, dikarolo;*
 - (b) *boleng ba nnete ba matlotlo kapa, haeba thekiso e kenya sehlopha sa matlotlo le mekitlane kapa karolo ya setheo, bokalo ba nnete ba matlotlo le mekitlane eo;*
 - (c) *tthaloso ya dintlha le maemo a thekiso, ho kenyelletswa hore na ditumello le ha e le dife tse eketsehileng di a hlokeha le, letsatsi le lebelletsweng la thekiso kapa phetiso;*
 - (d) *dintlha tsa dithekiso le ha e ka ba dife tse phethahaditsweng nakong ya selemo; le*
 - (e) *tthaloso ya maemo le ha e ka ba afe ao ho ka etsahalang a entse hore ho fetolwe qeto e nkuweng ya rekisa letlotlo nakong ya tlaleho.*
- .92 Ditsebahatso tsa temana di hlokwa feela bakeng sa matlotlo kapa dihlopha tsa matlotlo le mekitlane a matla ho setheo le ditshebetso tsa sona. Hore na letlotlo kapa sehlopha sa matlotlo le mekitlane se matla ho mehopolong ya kahlolo. Mohlala, letlotlo kapa sehlopha sa matlotlo le mekitlane se ka ba se matla ho setheo haeba:
- (a) *matlotlo a sebedisetswa ho fana ka boemo ba bonyane ba ditshebeletso tsa motheo;*
 - (b) *thekiso ya letlotlo e ka ama boemo ba mekitlane ba setheo;*
 - (c) *baahi ba na le thahasello thekiso ya letlotlo kapa ba tla angwa ke yona; kapa*

GRAP 1

(d) letlotlo le na le boleng bo phahameng kamanong le sehlopha se itsenga sa matlotlo kapa sehlopha sa matlotlo le/kapa mekitlane.

.93 *Dintlha tsohle tsa lekeno le ditshenyehelo tse ananetsweng nakong di tla kenyelletswa ho masalla kapa kgaello ntle le ha Maemo a GRAP a laela kapa a dumella ka mokgwa o mong.*

.94 Ka tlwaelo, dintlha tsohle tsa lekeno le ditshenyehelo tse ananelwang nakong di kenyelletswa ho masalla kapa kgaello. Sena se kenyelletsa diphetho tsa diphetoho tsa ditekanyo tsa tshupatlotlo. Le ha ho le jwalo, maemo a ka ba teng ao ho ona dintlha di ka se kenyelletsweng ho masalla kapa kgaello nakong eo. Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso a sebetsana le maemo a mabedi ba jwalo: tokiso ya diphoso le phello ya diphetoho tsa dipholisi tsa tshupatlotlo.

.95 Maemo a mang a GRAP a tobane le dintlha tse ka kgotsofatsang ditlhaloso tsa lekeno kapa ditshenyehelo tsa Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete empa e le tse atisang ho se kenyelletsweng ho masalla kapa kgaello. Mehlala e kenyelletsa masalla a tekanyobotjha (bona Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa) le kuno le ditahlehelo tse boletsweng tse hlahang ha ho fetolwa dipehelo tsa tjhelete tsa kgwebo ya naha esele (bona Maemo a GRAP a Phello ya Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates).

Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete

.96 *Bonyane, leqephe la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete le tla kenyelletsa dintlha tsa tekanyetso tse bolelang dipalo tse latelang bakeng sa nako:*

(a) *lekeno;*

(b) *ditjeho tsa thuso ya tjhelete;*

(c) *karolo ya masalla kapa dikgaello tsa balekane le dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng tse tlalehlang ka ho sebedisa mokgwa wa ekwiti;*

(d) *ditjeho tsa lekgetho (moo ho tshwanelehileng);*

(e) *palo e le nngwe e kenyang:*

(i) *masalla kapa kgaello ya kamora lekgetho ya dikgwebo tse rekisitsweng le*

(ii) *kuno kapa tahlehelo ya kamora lekgetho e ananetsweng tekanyong hore e be boleng bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tsa thekiso kapa thekising ya matlotlo kapa sehlopha sa thekiso*

se kenyang kgwebo e rekisitsweng; le

(f) masalla kapa kgaello.

.97 Dintlha tse latelang di tla tsebahatswa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete ka hore ke kabo ya masalla kapa kgaello nakong eo:

(a) masalla kapa kgaello e amanngwang le karolo ya bonyane; le

(b) masalla kapa kgaello e amanngwang le beng ba setheo se laolang.

.98 Dintlha tsa tekanyetso tse eketsehileng, dihlooho le dipalo-tsohle di tla tlalehwa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete ha tlaleho e jwale e tshwanelehile bakeng sa ho utlwisisa tshebediso ya tjhelete ya setheo.

.99 Ka hobane phello ya mesebetsi e fapaneng ya setheo, diphapanyetsano, le diketsehalo tse ding di a fapana ha ho shejwa sekgahla sa tsona sa mantlha bokgoning ba sona ba ho kgotsofatsa ditlamo tsa sona tsa phaello ya ditshebeletso, tsebahatso ya dikarolo tsa tshebediso ya tjhelete e thusa kutlwisisong ya tshebediso ya tjhelete e fihlelletsweng le nakong ya ho lepa sephetho sa nako e tlang. Dintlha tse eketsehileng tsa tekanyetso di kenyelletswa leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete, mme ditlhaloso tse sebedisitsweng le tlhahlamano ya dintlha di a lokiswa ha hona ho hlokeha bakeng sa ho hlalosa dikarolo tsa tshebediso. Dintlha tse tla shejwa di kenyelletsa bohlokwa le sebopeho le mosebetsi wa karolo ya lekeno le ditshenyehelo. Dintlha tsa lekeno le ditshenyehelo ha di hlakolwa ntle le ha ditekanyetso tse temaneng ya .39 di fihlellwa.

.100 Setheo se ke ke sa tlaleha dintlha le ha e ka ba dife tsa lekeno le ditshenyehelo ka hore ke dintlha tse ikgethang, e le leqepheng la pele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete kapa ditlhalosong.

Lesedi le tla tlalehwa leqepheng la pehelo ya tshebediso ya tjhelete kapa ditlhalosong

.101 Ha dintlha tsa lekeno le ditshenyehelo di se bohlokwa, sebopeho sa tsona le bokalo di tla tsebahatswa ka ho arohana.

.102 Maemo a ka bakang hore ho be le tsebahatso e ka thoko ya dintlha tsa lekeno le ditshenyehelo a kenyelletsa:

(a) phokotso ya boleng ba direkiswang hore di be boleng ba nete bo ka fumanwang kapa theko ya jwale ya ntjhafatso kapa thepa, polante le sesebediswa ho ya ho bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape, ekasitana le dikgutliso tsa diphokotso tse jwalo tsa boleng.

GRAP 1

- (b) kahobotjha ya mesebetsi ya setheo le dikgutlisetso tsa diphumantsho le ha e ka ba dife bakeng sa ditjeho tsa kahobotjha;
- (c) ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela matlotlo;
- (d) phano ka matlotlo a thepa, polante le sesebediswa;
- (e) thekiso ya matsete;
- (f) dikgwebo tse rekisitsweng;
- (g) phethahatso ya ho qosana ho iswang makgotleng a molao;
- (h) dikgutlisetso tse ding tsa diphumantsho; le
- (i) phapang pakeng tsa matlotlo a hapilweng le mekitlane e amohetsweng le tshepiso e lefilweng ho mohapi (haeba e le teng) phetisong ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse seng tlasa bolaodi bo tshwanang.

.103 *Setheo se tla tlaleha tlhophiso ka dihlotshwana ya lekeno lohle, le hlophiswa ka mokgwa o tshwanelehileng bakeng sa ditshebetso tsa setheo.*

.104 *Setheo se tla tlaleha tshekatsheko ya ditshenyehelo ka ho sebedisa tlhophiso ya tshehetso ka motheo wa hore sebopeho tsa ditshenyehelo kapa mosebetsi wa tsona kahara setheo, ho nkwa se fanang ka lesedi la tshepo le le tshwanelehileng.*

.105 Ditheo di kgothaletswa ho tlaleha tshekatsheko e temaneng ya .104 leqepheng la pelele la pehelo ya tshebediso ya tjhelete.

.106 Ditshenyehelo di hlophiswa ka dihlotshwana ho totobatsa ditjeho tse pusetso ya ditjeho tsa mananeo a boletsweng, mesebetsi kapa dikarolo tse ding tse tshwanentseng tsa setheo se tlalehang. Lesedi lena le ka nehwa ka mokgwa o le mong ho e mebedi.

.107 Mokgwa wa pele wa tshekatsheko ke mokgwa wa sebopeho sa ditshenyehelo. Ditshenyehelo di a kopanngwa pehelong ya tshebediso ya tjhelete ho latela sebopeho sa tsona (mohlala phokotso ya boleng, ditheko tsa dihlokwang, ditjeho tsa tsamaiso, menyetla ya basebeletsi le ditjeho tsa papatso), mme ha di ajwe kahara mesebetsi e mmalwa ya setheo. Mokgwa ona o ka ba o bonolo ho o sebedisa hobane ha ho kabo e teng ditshenyehelo pakeng sa ditlhophiso tsa tshebetso tse hlokehang. Mohlala wa tlhophiso o sebedisang mokgwa wa sebopeho tsa ditshenyehelo o tjena:

Lekeno		X
Ditjeho tsa menyetla ya basebeletsi	(X)	
Phokotso ya boleng le ditshenyehelo tsa phokotso ya boleng butle		(X)
Ditjeho tse ding	<u>(X)</u>	
Masalla	<u>X</u>	

GRAP 1

- .108 Mokgwa wa bobedi wa tshekatsheko ke mokgwa wa morero wa ditshenyehelo mme o hlophisa ditshenyehelo ho latela lenaneo kapa sepheo sa tshebediso ya ditshenyehelo tseo. Tlaleho ena e atisa ho fana ka lesedi le tshwanelehileng ho basebedisi ho feta tshekatsheko ya ditshenyehelo ho ya ka sebopeho, emopa ho abela mesebetsi ditjeho ho ka hloka kabo ya boikgethelo le ho ba le mehopolo ya kahlolo e fetelletseng. Mohlala wa tlhophiso e sebedisang mokgwa wa morero wa ditshenyehelo o tjena:

Paloyohle ya lekeno	X
Ditshenyehelo:	
Ditshenyehelo tsa bophelo bo botle	(X)
Ditshenyehelo tsa thuto	(X)
Ditjeho tse ding	<u>(X)</u>
Masalla	<u>X</u>

- .109 Ditjeho tse amanngwang le mosebetsi wa sehlooho o etswang ke setheo di bontshwa ka ho arohanngwa. Mohlaleng ona, setheo se na le mesebetsi e amang phaello ya ditshebeletso tsa bophelo bo botle le thuto. Setheo se tla tlaleha dintlha tsa tekanyetso tsa ditshenyehelo bakeng sa o mong le o mong wa mesebetsi ena.

- .110 *Ditheo tse hlophisang ditshenyehelo ka mesebetsi di tla tsebahatsa lesedi le eketsehileng la sebopeho se ditshenyehelo, ho kenyelletswa ditjeho tsa phokotso ya boleng le tsa phokotso ya boleng butle, ekasitana le ditshenyehelo tsa menyetla ya basebelets.***

- .111 Kgetho pakeng tsa mokgwa wa morero wa ditshenyehelo le mokgwa wa sebopeho sa ditshenyehelo e itshetlehile ho dintlha tsa nalane le taolo ekasitana le sebopeho sa setheo. Mekgwa ka bobedi e fana ka sesupo sa ditjeho tse ka fetofetohang, ka ho otloloha le ha e se ka ho otloloha, ho kgema le diphetho tsa setheo. Ka hobane mokgwa ka mong wa tlaleho o na le menyetla bakeng sa ditheo tse fapaneng, Maemo ana a laela botsamaisi ho kgetha mokgwa wa tlaleho o tshwanelehileng haholo le o tshepahalang haholo. Le ha ho le jwalo, ka hobane lesedi ka sebopeho sa ditshenyehelo le molemo ho lepeng phallo ya tjelete ya kamoso, tsebahatso e eketsehileng e a hlokeha ha tlhophiso ya morero wa ditshenyehelo e sebediswa.

- .112 *Ha setheo se fana ka phaello e ajwang kapa tefo e jwalo ho beng ba sona, se tla tsebahatsa, leqephele la pele la pehelo ya tshebediso ya tjelete kapa pehelong ya diphetoho tsa matlotlo a nete kapa ditlhalosong, bokalo ba ditefo tsa phaello e ajwang kapa ditefo tse jwalo tse ananetsweng e le ditefo ho beng nakong e shejuweng, le ditefo tsa phaello e ajwang shere ka nngwe (moo setheo se nang le thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere).***

Pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete

.113 *Setheo se tla tlaleha pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete jwalo ka ha ho laelwa temaneng ya .11. Pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete e kenyelletsa lesedi le latelang:*

- (a) masalla kapa kgaello bakeng sa nako eo;*
- (b) ntlha ka nngwe ya lekeno le ditjeho nakong eo, jwalo ka ha ho laelwa ke Maemo a GRAP, e ananelwa ka ho otloloha ho matlotlo a nete, le ho paloyohle ya dintlha tsena.*
- (c) lekeno lohle le ditshenyehelo tsohle bakeng sa nako (di balwa e le paloyohle ya (a) le (b)), le bontsha ka ho arohana paloyohle ya bokalo bo amanngwang le beng ba setheo le karolo ya bonyane;*
- (d) bakeng sa karolo ka nngwe ya matlotlo a nnete, sekgahla sa diphetoho tsa dipholisi tsa tshupatlotlo le ditokiso tsa diphoso tse ananetsweng ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso; le*
- (e) bakeng sa karolo ka nngwe ya matlotlo a nete, sekgahla sa phetiso ya mesebetsi le kgwebonyalano ho latela Maemo a GRAP a hetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang kapa Dikgwebonyalano.*

.114 *Setheo hape se tla tlaleha, leqepheng la pele la pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete kapa ditlhalosong:*

- (a) bokalo ba diphapanyetsano, moo seabo sa beng e leng sa ho ba beng, mme ho bontshwa ditefo tse arohaneng ho beng;*
- (b) balantshe ya masalla kapa dikgaello tsa pokello qalong ya nako le ka letsatsi la tlaleho, le diphetoho nakong; le*
- (c) ka lebaka la hobane dikarolo tsa matlotlo a nete di tsebahatswa ka ho arohana, nyalanyo pakeng tsa bokalo ba nnete ba karolo ka nngwe ya matlotlo a nete le sesiu ka seng qalong le qetellong ya nako, mme di tsebahatsa phetoho ka nngwe ka boyona.*

.115 *Diphetoho matlotlo a nete a setheo pakeng tsa matsatsi a mabedi a tlaleho di bontsha keketseho kapa phokotseho ya matlotlo a nete nakong eo.*

.116 *Diphetoho ka kakaretso tsa matlotlo a nete di bontsha masalla ohle le kgaello yohle nakong eo, lekeno le leng le ditshenyehelo tse ananetsweng ka ho otloloha ka hore ke diphetoho tsa matlotlo a nete, hammoho le diphehiso le ha e ka ba dife, ekasitana le ditefo, ho beng boemong ba ho ba beng.*

.117 *Diphehiso tsa, le ditefo ho, beng di kenyelletsa diphetiso pakeng tsa ditheo tse pedi setheong sa moruo (mohlala, phetiso ho tloha ho mmuso, jwalo ka mong, ho ya ho lefapha la mmuso). Diphehiso tsa beng, jwalo ka beng, ho ditheo tse laolwang di ananelwa jwalo ka phetolo e otlolohileng ya matlotlo a nete feela*

GRAP 1

moo di hlahisang ka ho totobala dikarolo tsa masalla setheong ka sebopeho sa ditokelo tsa matlotlo a nete.

- .118 Maemo a laela hore ditho tsohle tsa lekeno le ditshenyehelo tse ananetsweng nakong di kenyelletswe ho masalla kapa kgaello bakeng sa nako eo ntle le ha Maemo a mang a GRAP a laela mokgwa o mong. Maemo a mang a GRAP a laela hore ditho tse ding (tse kang masalla le dikgaello tsa tekanyobotjha, diphapang tse itseng tsa phapanyetsano ya matjhaba) di ananelwe ka ho otloloha ka hore ke diphetoho tsa matlotlo a nete. Ka hobane ho le bohlokwa ho ela hloko ditho tsohle tsa lekeno le ditshenyehelo ha ho lekolwa diphetoho tsa boemo ba tjehele ba setheo pakeng tsa matsatsi a tlaleho, Maemo ana a laela hore ho be le pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete tse totobatsang lekeno lohle le ditshenyehelo tsohle tsa setheo, ho kenyelletswa tse ananetsweng ka ho otloloha matlotlong a nete.
- .119 Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso a laela diphetolo tse kgutlelang morao ho bontsha diphetoho tsa dipholisi tsa tshupatlotlo, ka moo ho kgonahalang, ntle le moo diphumantsho tsa nakwana Maemong a mang a GRAP di laela mokgwa o mong. Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso hape a laela hore dipehelopheto tse lokisang diphoso di etse jwalo ka ho kgutlela morao, ka moo ho kgonehang. Diphetolo tse kgutlelang morao le dipehelopheto tse kgutlelang morao di etswa ho balantshe ya masalla kapa dikgaello tsa pokello, ntle le ha Maemo a GRAP a laela phetolo e kgutlelang morao ya karolo e nngwe ya matlotlo a nete. Temana ya .113(d) e laela tsebahatso pehelong ya diphetoho tsa matlotlo a nete a diphetolo tsohle tsa karolo ka nngwe ya matlotlo a nete ka phello, ka ho arohana, ya diphetoho tsa dipholisi tsa tshupatlotlo le ya ditokiso tsa diphoso. Diphetolo tsena di tsebahatswa bakeng sa nako ka nngwe e fetileng le qalong ya nako.
- .120 Ditlhoko tsa detemana tsa .113 le .114 di ka fihlellwa ka ho sebedisa moralo wa dikolomo o nyalanyang dibalantshe tse bulang le tse kwalang tsa karolo ka nngwe matlotlong a nete. Mokgwa o mong ke wa ho tlaleha feela dintlha tse ngotsweng temaneng ya .113 pehelong ya diphetoho tsa matlotlo a nete. Tlasa mokgwa ona, dintlha tse hlalositsweng temaneng ya .114 di bontshitswe ditlhalosong.

Pehelo ya phallo ya tjehele

- .121 Lesedi la phallo ya tjehele le neha basebedisi ba dipehelo tsa tjehele motheo wa ho lekola bokgoni ba setheo ba ho hlahisa tjehele le dikatjehele le ditlhoko tsa setheo tsa ho sebedisa phallo eo ya tjehele. Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjehele di bontsha ditlhoko tsa tlaleho ya pehelo ya phallo ya tjehele le ditsebahatso tse amehang.

Ditlhaloso

Moralo

.122 Ditlhaloso di tla:

- (a) tlaleha lesedi ka motheo wa ho hlophisa dipehelo tsa tjhelete le dipholisi tse itseng tse sebediswang ho latela ditemana tsa .127 ho isa ho .134;**
- (b) tsebahatsa lesedi le hlokwang ke Maemo a GRAP le sa tlalehwang leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete, pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete kapa pehelo ya papiso ya dipalo tsa bajete le tse nepahetseng; le**
- (c) fana ka lesedi le eketsehileng le sa tlalehwang leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete, pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete, pehelo ya phallo ya tjhelete kapa pehelo ya papiso ya dipalo tsa bajete le tse nepahetseng, empa le tshwanelehile bakeng sa kutlwisiso ya efe kapa efe ya tsena.**

.123 Ditlhaloso di tla tlalehwa ka mokgwa o hlophisitsweng, ho ya ka moo ho kgonehang. Ntlha ka nngwe e leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete, pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete, pehelo ya phallo ya tjhelete le pehelo ya papiso ya dipalo tsa bajete le tse nepahetseng e tla bapiswa le lesedi le ha e le lefe ditlhalosong.

.124 Ka tlwaelo ditlhaloso di tlalehwa tlhahlamano e latelang, e thusang basebedisi ho utlwisisa dipehelo tsa tjhelete le ho di bapisa le dipehelo tsa tjhelete tsa ditheo tse ding:

- (a) pehelo ya boikobelo ba Maemo a GRAP (bona temana ya .18);**
- (b) kakaretso ya dipholisi tse bohlokwa tse sebedisitsweng (bona temana ya .127);**
- (c) lesedi le tshehetsang bakeng sa dintlha tse tlalehilweng leqepheng la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, pehelo ya tshebediso ya tjhelete, pehelo ya diphetoho tsa matlotlo a nete, pehelo ya phallo ya tjhelete kapa pehelo ya papiso ya dipalo tsa bajete le tse nepahetseng ka tlhahlamano eo ntlha ka nngwe ya tekanyetso le pehelo ka nngwe ya tjhelete di tlalehwang ka yona; le**
- (d) ditsebahatso tse ding, ho kenyelletswa:**
 - (i) mekitlane e sa tiiswang (bona Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang) le ditshepiso tsa konteraka tse sa ananelwang; le**
 - (ii) ditsebahatso tseo e seng tsa tjhelete, mohlala, merero ya setheo ya tsamaiso ya dikotsi tsa tjhelete (bona Maemo a GRAP a Ditho tsa**

GRAP 1

Tjhelete).

- .125 Maemong a mang, ho ka hlokeha kapa ho be le takatso ya ho fetofetola tlhahlamano ya dintlha tse itseng ditlhalosong. Mohlala, lesedi la diphetoho tsa boleng bo kgotsofatsang bo ananetsweng ho masalla kapa kgaello le ka kopanngwa le lesedi la ho tshwanela ho lefuwa ha ditho tsa tjhelete le hoja ditsebahatso tsa pejana di amana le pehelo ya tshebediso ya tjhelete ha tsa moraonyana di amana le pehelo ya boemo ba tjhelete. Le ha ho le jwalo, moralo o hlophisitsweng bakeng sa ditlhaloso o tswela pele ho sebediswa ka moo ho kgonehang.
- .126 Ditlhaloso di fana ka lesedi ka motheo wa tlhophiso ya dipehelo tsa tjhelete mme dipholisi tse itseng tsa tshupatlotlo di ka tlalehwa e le karolo e arohaneng ya dipehelo tsa tjhelete.

Tsebahatso ya dipholisi tsa tshupatlotlo

- .127 ***Setheo se tla tsebahatsa kakaretsong ya dipholisi tse kgolo tsa tshupatlotlo:***
- (a) motheo wa tekanyo (metheo) o sebedisitsweng tlhophisong ya dipehelo tsa tjhelete;***
 - (b) ka moo setheo se sebedisitseng diphumantsho le ha e ka ba dife tsa nakwana tsa Maemo a GRAP; le***
 - (c) dipholisi tse ding tsa tshupatlotlo tse tshwanelehileng bakeng sa kutlwisiso ya dipehelo tsa tjhelete.***
- .128 Ho bohlokwa hore basebedisi be tsebiswe motheo wa ditekanyo (metheo) e sebedisitsweng dipehelong tsa tjhelete (mohlala, nalane ya theko, theko ya jwale ya ntjhafatso, boleng bo ka fumanwang, boleng bo kgotsofatsang, bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape) hobane motheo oo dipehelo tsa tjhelete di hlophisitsweng ka ona o na le tshusumetso e matla tshekatshekong ya tsona. Ha ho sebediswa metheo ya tekanyo e fetang o le mong dipehelong tsa tjhelete, mohlala, ha dihlopha tse itseng tsa matlotlo di lekanngwa botjha, ho lekane ho fana ka sesupo sa mekgahlelo ya matlotlo le mekitlane eo motheo ka mong wa tekanyo o sebediswang ho yona.
- .129 Ha bo nka geto ka hore na pholisi e itseng ya tshupatlotlo e lokela ho tsebahatswa, botsamaisi bo ela hloko hore na tsebahatso e tla thusa basebedisi ho utlwisisa ka moo diphapanyetsano, diketsahalo tse dina le maemo a bonahalang tlalehong ya tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete. Tsebahatso ya dipholisi tse itseng tsa tshupatlotlo e molemo haholoholo ho basebedisi ha dipholisi tseo di kgethwa ho tse dumelletsweng Maemong a GRAP hore ba ka kgetha ho tsona. Mohlala ke tsebahatso ya hore na moiteki o ananela karolo ya hae setheong se laolwang ka kopanelo a sebedisa motswako o latelang karolo ya seabo kapa mokgwa wa ekwiti (bona Maemo a GRAP a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng (*Interests in*

GRAP 1

Joint Ventures). Maemo a mang a GRAP a laela haholoholo tsebahatso ya dipholisi tse itseng tsa tshupatlotlo, ho kenyelletswa dikgetho tse etswa ke botsamaisi pakeng tsa dipholisi tse fapaneng tseo bo di dumellang. Mohlala, Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa a laela tsebahatso ya motheo wa tekanyo o sebedisitsweng bakeng sa dihlopha tsa thepa, polante le sesebediswa.

- .130 Setheo ka seng se ela hloko sebopeho tsa ditshebetso le dipholisi tseo basebedisi ba dipehelo tsa sona tsa tjelele ba tla lebella hore di tsebahatswe bakeng sa mofuta oo wa setheo. Mohlala, ditheo di tla lebellwa ho tsebahatsa pholisi ya tshupatlotlo bakeng sa kananelo ya makgetho, dinyehelo le mofuta e meng ya lekeno leo se nang poello e totobetseng. Ha setheo se na le ditshebetso tsa matjhaba tse matla kapa diphapanyetsano tsa ditjelele tsa matjhaba, tsebahatso ya dipholisi tsa tshupatlotlo bakeng sa kananelo ya kuno le ditahlehelo tsa diphapanyetsano tsa matjhaba di tla lebellwa. Ha metswako ya ditheo e etsahetse, dipholisi tse sebedisitsweng bakeng sa ho lekanya boleng ba kutlwelo le karolo ya bonyane di a tsebahatswa.
- .131 Pholisi ya tshupatlotlo e ka ba matla ka lebaka la sebopeho sa ditshebetso tsa setheo le hoja bokalo ba dinako tsa jwale le tse fetileng bo se boholo. Hape ho a tshwaneleha ho tsebahatsa pholisi ka nngwe e matla ya tshupatlotlo e sa laelweng ka boyona ke Maemo a GRAP, empa e kgethilwe le ho phethahatswa ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.
- .132 *Setheo se tla tsebahatsa, kakaretsong ya dipholisi tse matla tsa tshupatlotlo le ditlhalosong tse ding, dikahlolo, ntle le tse kenyang ditekanyo (bona temana ya .135), tseo botsamaisi bo di entseng ha se ntse se phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo tsa setheo tse nang le tshusumetso e matla ka ho fetisisa ho bokalo bo ananetsweng dipehelong tsa tjelele.***
- .133 Ha bo ntse bo phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo tsa setheo, botsamaisi bo etsa dikahlolo tse fapaneng, ntle le tse kenyang ditekanyo, tse ka bang le tshusumetso e matla ho bokalo ba dintlha tse ananetsweng dipehelong tsa tjelele. Mohlala, botsamaisi bo etsa dikahlolo ha bo fumana:
- (a) hore na matlotlo ke thepa ya matsete;
 - (b) hore e tla ba neng ha boholo ba dikotsi tsohle tse kgolo le meputso ya ho ba mong'a matlotlo a tjelele le matlotlo a lisi bo tla fetisetwang ho ditheo tse ding;
 - (c) hore na, bonneteng, dithekiso tse itseng tsa dithoto di ditlhophiso tsa thuso ya tjelele mme ka hoo ha di hlahise lekeno; le
 - (d) hore na boleng ba kamano pakeng tsa setheo le setheo se thehetsweng morero o ikgethang e bontsha hore setheo se thehetsweng morero o ikgethang se laolwa ke setheo.
- .134 Tse ding tsa ditsebahatso tse etswang ho latela temana ya .132 di laelwa ke

GRAP 1

Maemo a mang a GRAP. Mohlala, Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng di laela hore setheo se tsebahatse mabaka a hore hobaneng karolo ya bong ya setheo e se taolo, mabapi le motsetelwa eo e seng setheo se laolwang, le hoja ho fetang halofo ya divoutu tsa sona kapa divoutu tse ka bang teng e le tsa beng ba emelwang ke ditheo tse laolwang, di emela ka ho otloloha kapa e se ka ho otloloha. Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete a laela tsebahatso ya ditekanyetso tse ntsheditsweng pele ke setheo ho arohanya thepa ya matsete le thepa e sebediswang ke beng le ho thepa e boloketsweng ho rekiswa nakong ya mesebetsi ya tlwaelo ya kgwebo, ha tlhophiso ya thepa e le boima.

Mehlodi ya sehlooho ya tekanyo ya pelaelo

.135 *Setheo se tla tsebahatsoa ditlhalosong lesedi ka mehopolo ya sehlooho mabapi le bokamoso, ekasitana le mehlodi e meng ya sehlooho ya disanetefatswang tsa tekanyo ka letsatsi la tlaleho, tse nang le kotsi e kgolo e ka bakang phetolo e matla ya bokalo ba nnete ba matlotlo le mekitlane kahara selemo se latelang sa tjhelete. Mabapi le matlotlo le mekitlane eo, ditlhaloso di tla kenyelletsa dintlha tsa:*

(a) *sebopeho sa yona*

(b) *bokalo ba nnete ba yona ho qala ka letsatsi la tlaleho.*

.136 Ho fumana bokalo ba nnete ba a mang a matlotlo le mekitlane ho hlokeha tekanyo ya phello ya diketsahalo tsa kamoso tse sa tiiswang matlotlong le mekitlaneng eo ka letsatsi la tlaleho. Mohlala, ha ho se na ditheko tsa maraka tse sa tswa bonwa tse sebedisitsweng ho lekanya matlotlo le mekitlane e latelang, ditekano tse sekamelang ho bokamoso di a hlokeha ho lekanya bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba sehlopha sa thepa, polante le sesebediswa, phello ya ho siuwa ke nako ha thekenoloji direkiswa, diphumantsho tse laolwang ke sephetho sa kamoso sa ho qosana ho tswelang makgotleng a dinyewe, le mekitlane ya menyetla ya basebeletsi ya nako e telele, e kang ditlamo tsa dipenshene. Ditekanyo tsena di kenya dikgopolo ka dintlha tse kang phetolo ya kotsi ho isa ho phallo ya tjhelete kapa sekgahla sa theolelo se sebedisitsweng, diphetoho tsa kamoso tsa meputso le diphetoho tsa kamoso tsa ditheko tse amang ditheko tse ding.

.137 Dikgopolo tsa sehlooho le mehlodi e meng ya disanetefatswang tsa tekanyo tse tsebahaditsweng ho latela temana ya .135 di amana le ditekanyo tse hloakang dikahlolo tsa botsamaisi tse boima, tse tlasa kगतello ya maikutlo le tse raraneng haholo. Ha palo ya difetofetohi le dikgopolo tse amang tharollo ya kamoso e ka bang teng ya keketseho ya disanetefatswang, dikahlolo tseo di ba tlasa kगतello ya maikutlo le ho rarana le ho feta, mme kgonahalo ya phetolo ya boleng e latetseng ho isa ho bokalo ba nnete ba matlotlo le mekitlane ka tlhaho e eketseha ka mokgwa o tshwanelehileng.

.138 Ditsebahatso tsa temana ya .135 ha di hlokahale bakeng sa matlotlo le mekitlane e nang le kgotsi e kgolo ya hore bokalo ba nnete ba yona bo ka

GRAP 1

fetoha e le ka nnete nakong ya selemo se tlang sa tjhelete haeba, ka letsatsi la tlaleho, e lekannngwa ka boleng bo kgotsofatsang ka ditheko tsa maraka tse sa tswa bonwa (boleng ba tsona bo kgotsofatsang bo ka fetoha e le ka nnete nakong ya selemo se tlang sa tjhelete empa diphetoho tsena di ke ke tsa hlaha ho dikgopolo kapa mehlodi e meng ya disanetefatswang tsa tekanyo ka letsatsi la tlaleho).

.139 Ditsebahatso e temaneng ya .135 di tlalehwa ka mokgwa o thusang basebedisi ba dipehelo tsa tjhelete ho utlwisisa dikahlolo tseo botsamaisi bo di etsang ka bokamoso le ka mehlodi e meng ya sehlooho ya disanetefatswang tsa tekanyo. Sebopeho le boholo ba lesedi le fuweng bo fapana ho ya ka sebopeho sa dikgopolo le maemo a mang. Mehlala ya mefuta ya ditsebahatso tse etswang ke:

- (a) sebopeho sa dikgopolo kapa disanetefatswang tse ding tsa tekanyo;
- (b) karabelo ya bokalo ba nnete ho mekgwa, dikgopolo le ditekanyo tseo e leng motheo wa ditshebetso, ho kenyelletswa mabaka a karabelo eo;
- (c) tharollo e lebelletsweng ya disanetefatswang le bonamo bo ka bang teng nakong ya selemo se tlang sa tjhelete mabapi le bokalo ba nnete ba matlotlo le mekitlane e amehang; le
- (d) tlhaloso ya diphetoho tse entsweng ho dikgopolo tse fetileng mabapi le matlotlo le mekitlane eo, haeba disanetefatswang di dula di sa rarollwa.

Ha ho hlokehe ho tsebahatsa lesedi la bajete kapa bolepi ba ho etsa ditsebahatso temaneng ya .135.

.140 Ha ho sa kgonehe ho tsebahatsa boholo ba sephetho se ka bang teng sa kgopolo e bohlokwa kapa mohlodi o mong o bohlokwa wa disanetefatswang tsa tekanyo ka letsatsi la tlaleho, setheo se tsebahatsa hore ho ka etsahala, ha ho shejwa tsebo e teng, hore sephetho nakong ya selemo se tlang se fapaneng le dikgopolo se ka hloka hore ho be le phetoho e matla ho bokalo ba nnete ba letlotlo kapa mokitlane o amehang. Maamong ohle, setheo se tsebahatsa sebopeho le bokalo ba nnete ba letlotlo kapa mokitlane o boletsweng (kapa sehlopha sa matlotlo kapa mekitlane) o angwang ke kgopolo eo.

.141 Tsebahatso e temaneng ya .132 ya dikahlolo tse itseng tseo botsamaisi bo di entseng ha bo ntse bo phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo tsa setheo ha di amane le ditsebahatso tsa mehlodi ya sehlooh ya disanetefatswang tsa tekanyo tse temaneng ya .135.

.142 Tsebahatso ya tse ding tsa dikgopolo tsa sehlooho tseo ka ho le leng di neng di tla hlokwa ho latela temana ya .135 e hlokwa ke Maemo a mang a GRAP. Mohlala, Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang a laela hore ho be le tsebahatso, maamong a boletsweng, ya dikgopolo tse ka sehloohong tse amang diketsahalo tsa kamoso tse mabapi le dihlopha tsa diphumantsho. Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete a laela hore ho be le tsebahatso ya dikgopolo tse matla tse sebediswang ha ho lekannngwa

GRAP 1

boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a tjhelete le mekitlane ya tjhelete e nkwang ka boleng bo kgotsofatsang. Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa a laela tsebahatso ya dikgopolo tse matla tse sebedisitsweng tekanyong ya boleng bo kgotsofatsang ba dintlha tse lekantsweng botjha tsa thepa, polante le sesebediswa.

Ditsebahatso tse ding

.143 Setheo se tla tsebahatsa ditlhalosong:

- (a) bokalo ba ditefo tsa phaello e ajwang kapa ditefo tse jwalo tse ileng tsa sisinnngwa kapa tsa ajwa pele dipehelo tsa tjhelete di dumellwa hore di ka phatlalatswa empa di so ananelwe ka hore ke tefo ho beng nakong, mme, moo setheo se nang le thuso ya motheo ya sebopeho sa dishere, bokalo bo tshwanetseng ba shere ka nngwe; le*
- (b) bokalo ba ditefo tsa phaello e ajwang ya thatohatsi ya pokello e sa ananelwang.*

.144 Setheo se tla tsebahatsa tse latelang, haeba di sa tsebahatswa sebakeng se seng leseding le phatlaladitsweng le dipehelo tsa tjhelete:

- (a) tulo le sebopeho sa molao sa setheo, le sebaka sa taolo seo setheo se sebeletsang ho sona;*
- (b) tlhaloso ya sebopeho sa ditshebetso tsa setheo le mesebetsi ya sehlooho;*
- (c) tshupo ho molao o tshwanetseng o laolang ditshebetso tsa setheo; le*
- (d) lebitso la setheo se laolang le setheo se laolang ka hohlehohle sa setheo sa moruo (moo ho loketseng).*

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

.145 Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

.146 Ditemana tsa .109 le .110 di ile tsa lokiswa ke Dintlafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2012. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho kgutlela morao, ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.

.147 Ditemana tsa .11, .44, .46, .49 le .51 di ile tsa lokiswa mme ditemana tsa

GRAP 1

.45, .47 le .48 tsa eketswa ka Dintlhafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2014. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho kgutlela morao bakeng sa dinako tsa tjhelete tsa selemo tse qalang ka la 1 Mmesa 2015 kapa pele ho letsatsi leo. Haeba setheo se ikgethela ho sebedisa ditokiso tsena letsatsi leo le so fihle, se tla tsebahatsa ntlha eo.

- .148 Temana ya .102(c) e ile ya lokiswa ke Ditokiso tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete le Thepa, Polante le Sesebediswa (2014) a phatlaladitsweng ka la 26 Motsheanong 2015. Setheo se tla sebedisa ditokiso ka ho ya pele ho latela Maemo a GRAP a *Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso*.

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .149 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.**

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .150 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2016 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2016, se tla tsebahatsa ntlha eo.**

Kgulo ya Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (2004)

- .151 Maemo ana a kenngwa sebakeng sa Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Tshitwe 2006)

Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (GRAP 1) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (IPSAS 1). Diphapang tse kgolo pakeng tsa GRAP 1 le IPSAS 1 di tjena:

- Maemo ana a kenyelletsa ditokiso tse entsweng ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (IASB) e le karolo ya Ditokiso tsa ona tsa di-IFRS tsa 2010. E kenyelletsa hape ditokiso tse entsweng ho IPSAS 1 e le karolo ya Dintlafatso tsa di-IPSASB 2010 ho di-IPSAS.
- IPSAS 1 e hlalosa masalla a matlotlo ohle kamora ho tlosa mekitlane yohle e le "matlotlo/ekwiti ya nete" ha ka ho le leng GRAP 1 a bua ka "matlotlo a nete".
- Ha GRAP 1 e hlalosa nako ya kamoso e utlwahalang mabapi le setheo se seng kotsing e le dikgwedi tse 12 ho tloha ka letsatsi la tlaleho, IPSAS 1 e bua ka sona seo ka hore ke dikgwedi tse 12 ho tloha nakong ya tumello ya dipehelo tsa tjhelete. Phetoho ena e entswe ho latela ditlhoko tsa lehae.
- Ditemana tse kenyelleditsweng ho IPSAS 1 di fetiseditswe ho Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete mme di hlakotswe ho GRAP 1, mohlala, ditemana tse neng di akaretse sepheo sa dipehelo tsa tjhelete le boikarabelo bakeng sa tlhophiso le tlaleho ya dipehelo tse jwalo ho IPSAS 1.
- Lereo "botsamaisi" le ekeditswe ho GRAP 1 ho hlalosa batho ba rwesitsweng boikarabelo ba meralo, taelo, taolo le ho busa setheong.
- Maemo ana a laela hore ho be le tsebahatso e ka thoko ya ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela matlotlo.
- Diphumantsho tsa nakwana ho Maemo ana a GRAP ho buuwa ka tsona ka mokgwa o fapaneng le ho IPSAS 1.
- Sehlomathiso se nang le mehlala e bontshang ho moralo wa dipehelo tsa tjhelete se hlakotswe Maamong ana.